

Fylkesmannen i Troms og Finnmark

Romssa ja Finnmarkku fylkkamánni

Tromssan ja Finmarkun maaherra

TILSYNSRAPPORT

Skolemiljø og skoleeiers forsvarlige system

Tana kommune – Tanabru skole

Sammendrag

Fylkesmannen i Troms og Finnmark har ført tilsyn med Tanabru skole og Tana kommune om arbeidet med elevens skolemiljø, både på skolenivå og skoleeiernivå. I denne rapporten presenterer vi våre endelige vurderinger og konklusjoner.

I tilsynet har vi undersøkt om Tanabru skole oppfyller pliktene til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø.

Vi har også undersøkt om Tana kommune som skoleeier har et forsvarlig system for å følge opp at skolen oppfyller disse pliktene og at skolen informerer og involverer elever og foreldre i arbeidet med å fremme et trygt og godt skolemiljø.

Kommunen og skolen har i sine tilbakemeldinger til foreløpig rapport, redegjort for hvordan de har rettet noen av de påpekte forholdene i foreløpig rapport. Disse tilbakemeldingene er drøftet og tatt med i vurderingene i endelig rapport.

Vi har avdekket i alt 4 lovbrudd, med tilhørende 14 korreksjonspunkter.

Med bakgrunn i den spesielle situasjonen skolen og kommunen er i som følge av koronapandemien, ber vi ikke om tilbakemelding innen en gitt dato. Tana kommune skal **innen 30 dager etter at skolen har gjeninnført ordinær drift**, sende Fylkesmannen en erklæring om at forholdene er rettet og en redegjørelse for hvordan lovbruddene er rettet.

Vi varsler at det kan være aktuelt å gi pålegg om retting etter at sluttrapporten foreligger, jf. kapittel 5.

Fylkesmannen vil understreke at våre konklusjoner bygger på et konkret kildemateriale og tar bare utgangspunkt i status på det tidspunktet tilsynsrapporten er datert.

Tilsynsrapportene er et offentlig dokument. Vi publiserer våre tilsynsrapporter på vår hjemmeside.

Innhold

1. Innledning	4
1.1 Tilsynsystema og formål	4
1.2 Kommunens ansvar	5
1.3 Gjennomføringen av tilsynet	5
1.4 Gangen i tilsynet	5
2. Plikten til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø	6
2.1 Rettslige krav	6
2.2 Våre undersøkelser og vurderinger	8
2.3 Våre konklusjoner	29
3. Skoleeier skal ha et forsvarlig system for å vurdere og følge opp at skolen oppfyller aktivitetsplikten.	31
3.1 Rettslige krav	31
3.2 Våre undersøkelser og vurderinger	31
3.3 Våre konklusjoner	35
4. Skoleeier skal ha et forsvarlig system for å vurdere og følge opp at skolen informerer og involverer elever og foreldre	35
4.1 Rettslige krav	36
4.2 Våre undersøkelser	36
4.3 Våre konklusjoner	37
5. Frist for retting av lovbrudd	38
Vedlegg: Liste over dokumentasjon	40

1. Innledning

Fylkesmannen fører tilsyn med offentlige skoler jf. opplæringsloven § 14-1 første ledd, jf. kommuneloven kapittel 10 A. Gjennom å føre tilsyn, kontrollerer vi om skolene oppfyller opplæringsloven med tilhørende forskrifter. Tilsyn er å anse som offentlig myndighetsutøvelse. Dette innebærer at vi må gjennomføre tilsynet i samsvar med reglene i forvaltningsretten og offentlighetsloven.

For de tilfeller Fylkesmannen konkluderer med at et rettslig krav ikke er oppfylt, betegnes dette som lovbrudd, uavhengig av om det er opplæringsloven eller forskrifter fastsatt i medhold av denne, som er brutt. Dersom kommunen eller skolen ikke følger regelverket, kan vi pålegge retting dersom kommunen ikke retter opp i eventuelle lovbrudd etter en fastsatt frist.

Det er kommunen som har det overordnede ansvaret for at kravene i opplæringsloven blir overholdt, jf. opplæringsloven § 13-10 første ledd. Eventuelle pålegg blir derfor rettet til kommunen, som har det overordnede ansvaret for at skolen retter opp brudd på regelverket.

1.1 Tilsynstema og formål

Fylkesmannen gjennomfører i perioden 2018-2022 felles nasjonalt tilsyn (FNT) med ulike tema. I dette tilsynet har vi valgt å undersøke hvordan Tanabru skole og Tana kommune følger opp regelverket knyttet til skolemiljø, som kommer frem av opplæringsloven kapittel 9 A.

Felles nasjonale tilsyn med skolemiljø er delt inn i to temaer:

- Skolens aktivitetsplikt for å sikre at elevene har et trygt og godt skolemiljø
- Skolens plikt til å arbeide forebyggende og informere og involvere elever og foreldre

I dette tilsynet med Tanabru skole og Tana kommune har Fylkesmannen valgt å føre tilsyn med

- Tanabru skoles aktivitetsplikt for å sikre at eleven har et trygt og godt skolemiljø.

I tillegg til dette fører vi tilsyn med skoleeiers forsvarlige system knyttet til

- skolens aktivitetsplikt for å sikre at elevene har et trygt og godt skolemiljø
- skolens plikt til å informere og involverer elever og foreldre i arbeidet med å fremme et trygt og godt skolemiljø

Det rettslige utgangspunktet for tilsynet er inndelt i 4 hovedkategorier:

1. Skolens plikt til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, jf. opplæringsloven §§ 9 A-2, 9 A-3, 9 A-4 og 9 A-5.
2. Skolens plikt til å gjennomføre, evaluere og tilpasse tiltak, jf. opplæringsloven §§ 9 A-3, 9 A-4 og 9 A-9 og forvaltningsloven § 11.
3. Skoleeiers forsvarlige system for å vurdere og følge opp at skolen oppfyller aktivitetsplikten, jf. opplæringsloven § 13-10.

4. Skoleeiers forsvarlige system for å vurdere og følge opp at skolen informerer og involverer elever og foreldrene i arbeidet med skolemiljøet, jf. opplæringsloven § 13-10.

Det overordnede formålet med tilsynet er å bidra til at kommunen og skolen følger regelverket i praksis. Tilsynet skal fremme kunnskap om regelverket i kommunen og skolene, og bidra å øke kommunens evne til å tolke og etterleve regelverket. Videre skal det bidra til å avdekke om elever får den hjelpen de har krav på i henhold til opplæringsloven.

1.2 Kommunens ansvar

Oppfyllelsen av elevenes rett til et trygt og godt skolemiljø gjennomføres i praksis på skolene. Dette innebærer at det er skoleledelsen og de ansatte som i det daglige må arbeide for å ivareta rettighetene tilknyttet skolemiljø, jf. opplæringsloven kapittel 9 A.

For offentlige grunnskoler er det kommunen som skoleeier som må sørge for at skoleledelsen ved hver enkelt skole oppfyller kravene i opplæringsloven. Dette innebærer at selv om det er Tanabru skoles praksis som er del av undersøkelsen i forbindelse med tilsynet, er det Tana kommune som er overordnet ansvarlig og dermed riktig adressat for eventuelle pålegg om retting i samsvar med opplæringsloven § 14-1 tredje ledd.

Vi presiserer at rapporten kun omhandler resultater fra tilsynet som er gjennomført om temaene som er valgt for dette konkrete tilsynet. Fylkesmannen har følgelig ikke foretatt en helhetsvurdering av skoleeier og skolens praksis i henhold til opplæringsloven som helhet.

1.3 Gjennomføringen av tilsynet

Tilsynet med Tanabru skole og Tana kommune ble åpnet i brev av 12.08.2019, og er gjennomført ved at vi har innhentet og vurdert kommunens og skolens dokumentasjon og redegjørelser. I denne forbindelse har vi foretatt en gjennomgang av blant annet kommunens og skolens egenvurderinger i RefLex, innsendte rutiner og planer, samt dokumentasjon av arbeidet med aktivitetsplikten i enkeltsaker. Rapportens tilhørende vedlegg viser den komplette oversikt over dokumentasjonsgrunnlaget.

Videre har vi innhentet informasjon fra våre egne systemer og offentlige registre samt informasjon fra kommunens nettside. I tillegg har vi gjennomført intervjuer med elever, elevråd, lærere, andre ansatte, skoleledelsen og skoleeier.

1.4 Gangen i tilsynet

1. Varsel datert 12.08.19
2. Mottatt dokumentasjon fram til 08.10.19
3. Intervju og samtaler 08.10.19 og 09.10.19
4. Foreløpig rapport 22.11.19
5. Frist for kommentarer på den foreløpige rapporten 11.12.19
6. Sluttmøte 10.12.19
7. Endelig rapport 28.03.20
8. Frist for å rette lovbrudd: 30 dager etter at skolen har gjeninnført ordinær drift

2. Plikten til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø

2.1 Rettslige krav

Plikten til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, jf. opplæringsloven § 9 A-4

Plikten til å følge med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø

Alle som jobber på skolen, skal være oppmerksomme på forhold eller oppførsel som kan tyde på at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, og det er elevenes egne subjektive opplevelse av skolemiljøet som er avgjørende. Dere skal følge spesielt godt med på ekstra sårbare elever. Dere må skaffe dere informasjon fra elevene om hvordan de opplever skolemiljøet og dokumentere hvordan dere følger med.

Plikten til å gripe inn mot krenkelser dersom det er mulig

Plikten til å gripe inn handler om umiddelbart å stanse negativ oppførsel, for eksempel ved å bryte opp en slåsskamp eller stanse en utfrysningssituasjon. Alle som jobber på skolen, skal ha nulltoleranse mot krenkelser som for eksempel utestenging, isolering, baksnakking, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Dere skal dokumentere hvordan dere griper inn.

Plikten til å varsle rektor

Plikten til å varsle rektor gjelder all mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Tilsvarende gjelder tilfeller der en elev sier ifra om at han eller hun ikke opplever skolemiljøet som trygt og godt.

Å ha en mistanke vil si å ha en følelse av eller antagelse om at eleven ikke har det trygt og godt på skolen. De som jobber på skolen, skal gi eleven beskjed om at de kommer til å varsle rektor om saken, med mindre dette hindrer at de kan varsle rektor raskt nok. Sakens omstendigheter legger føringer om hvor hurtig rektor må få varsel.

Rektor skal varsle skoleeieren om alvorlige tilfeller. Dette kan gjelde saker der krenkelsene er særlig voldelige eller integritetskrenkende, eller der skolen over noe tid ikke har klart å løse en sak. Dere skal dokumentere det dere gjør for å varsle.

Plikten til å undersøke saken

Dere skal undersøke saken nærmere så snart som mulig etter at rektor har fått varsel. En elev som er involvert i saken, har rett til å uttale seg. Dere skal tilrettelegge og ufarliggjøre samtalen. Eleven kan ha med seg foreldrene eller andre som støtte eller få dem til å uttale seg på sine vegne.

Undersøkelsene skal få frem fakta om situasjonen, bakgrunnen for elevens opplevelse og hva i elevens omgivelser som påvirker hvordan eleven opplever skolemiljøet. Dere må innhente nok informasjon til å avdekke hva som har skjedd, og om én eller flere elever opplever at skolemiljøet ikke er trygt og godt. Dere skal dokumentere hvordan dere undersøker saken.

Plikten til å sette inn tiltak

Plikten til å sette inn tiltak gjelder uavhengig av årsaken til at eleven ikke opplever skolemiljøet som trygt og godt. Dere skal velge tiltak ut fra faglige vurderinger av hva som er egnede tiltak. Vurderingene skal basere seg på kunnskap, prinsipper og verdier som er utviklet og anerkjent av kompetente fagmiljøer. Dere må tilpasse tiltakene til saken og elevens helhetlige behov.

Dere må ta stilling til hva som er elevens beste i saken. Da må dere vurdere elevens syn på hva som bør være innholdet i aktivitetsplanen, elevens identitet og karaktertrekk og egenskaper, familiemiljø og nære relasjoner, beskyttelse, omsorg og sikkerhet, sårbarhet eller sårbare situasjoner, elevens rett til liv og utvikling, elevens fysiske og psykiske helse og elevens rett til utdanning. Det skal sterke hensyn til for at dere kan sette elevens beste til side. Dere må ta stilling til hvor stor vekt elevens beste skal ha.

Samlet sett skal dere gjennomføre de tiltakene som med rimelighet kan forventes av dere i den enkelte saken.

Plikten til å varsle, undersøke og sette inn tiltak dersom en som jobber på skolen, krenker en eller flere elever jf. opplæringsloven §§ 9 A-4 og 9 A-5

Plikten til å straks varsle rektor

Alle som jobber på skolen, skal varsle rektor straks, dersom de får mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, krenker en eller flere elever. Rektor skal varsle skoleeieren straks. Dersom det er en ansatt i skoleledelsen som krenker elever, skal skoleeieren få varsel istedenfor rektor. Dere skal dokumentere hvordan dere varsler.

Hva som er å krenke, skal dere tolke vidt. Det kan være direkte krenkelser, men også indirekte krenkelser som utestenging, isolering og baksnakking. Hvordan elevene opplevde krenkelsen, er uten betydning for plikten til å varsle. Det er tilstrekkelig med mistanke for at plikten til å varsle inntreffer. Å ha en mistanke vil si å ha en følelse av eller antagelse om at en som jobber på skolen, krenker en eller flere elever.

Dere skal gi elevene som har blitt krenket, beskjed om at dere kommer til å varsle rektor eller skoleeieren om saken, med mindre dette hindrer at dere kan varsle raskt nok.

Plikten til å undersøke saken straks

Dere må undersøke hva som har skjedd. Hvis undersøkelsene viser at en som jobber på skolen, har krenket elever, må dere undersøke hvordan elevene opplevde dette. Dere skal dokumentere hvordan dere undersøker saken.

Som nevnt ovenfor har eleven som krenkelsen direkte retter seg mot, rett til å uttale seg. Dere skal tilrettelegge og ufarliggjøre samtalen. Eleven kan ha med seg foreldrene eller andre som støtte, eller få dem til å uttale seg på sine vegne. Dersom krenkelsen rettet seg mot en større gruppe elever, for eksempel en klasse, kan det være tilstrekkelig å snakke med klassen samlet eller med en del av elevene.

Plikten til å straks sette inn tiltak

Hvis det er elever som ikke har et trygt og godt skolemiljø som følge av krenkelsene, må dere vurdere hvilke tiltak dere skal sette inn. Opplæringsloven regulerer ikke hvilke tiltak og reaksjoner som kan være aktuelle mot ansatte. Dette er derfor ikke en del av tilsynet. Dere skal så langt det finnes egnede tiltak, sørge for at eleven får et trygt og godt skolemiljø.

Plikten til å gjennomføre, evaluere og tilpasse tiltak jf. opplæringsloven § 9 A-4

Plikten til å utarbeide en skriftlig plan

Dere skal lage en skriftlig plan som skal beskrive hvilken eller hvilke elever planen gjelder, hvilket problem tiltakene skal løse, hvilke tiltak dere har planlagt, når dere skal gjennomføre tiltakene, hvem som er ansvarlig for gjennomføringen av tiltakene, og når dere skal evaluere tiltakene. Planen behøver ikke å knytte seg til én bestemt elev, men kan ta for seg en situasjon eller utfordring som omfatter flere elever.

Eleven og foreldrene til eleven som saken gjelder, skal få de delene av planen som omhandler eleven. Hvis eleven er over 18 år, har ikke foreldrene rett til å få planen.

Dere må gjennomføre alle tiltakene som følger av planen. Videre må dere dokumentere at dere gjennomfører tiltak i tråd med planen.

For å kunne evaluere tiltakene, må dere skaffe dere tilstrekkelig informasjon om hvordan tiltakene har virket. Eleven som tiltakene gjelder, har rett til å uttale seg.

Dere må evaluere hvordan tiltakene har virket. Dere må endre tiltakene eller sette inn nye tiltak, dersom eleven fortsatt opplever å ikke ha et trygt og godt skolemiljø. Evalueringen kan også føre til at dere forlenger tiltak som virker. Dere skal fortsette med å sette inn tiltak, så lenge eleven ikke opplever at skolemiljøet er trygt og godt, og det finnes egnede tiltak som skolen kan sette inn.

Dere skal informere elever og foreldre som mener at skolen ikke oppfyller aktivitetsplikten om at de kan melde saken sin til fylkesmannen, jf. forvaltningsloven § 11 og opplæringsloven § 9 A-9 første ledd.

2.2 Våre undersøkelser og vurderinger

2.2.1. Plikten til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø jf. opplæringsloven § 9 A-4

2.2.1.1 Alle som jobber på skolen, skal ha kunnskap om at det er elevens subjektive opplevelse som avgjør om eleven har et trygt og godt skolemiljø

Fylkesmannen undersøker om alle som jobber på skolen, har eller får kunnskap om at det er elevens subjektive opplevelse som avgjør om eleven har et trygt og godt skolemiljø.

Vi har fått oversendt handlingsplanen «Elevene sitt psykososiale skolemiljø i grunnskolene i Deanu giolda – Tana kommune», oppdatert versjon 29.11.2019. Planen har med «Mal for handlingsplan for grunnskole: Elevenes psykososiale skolemiljø - grunnskolen i Tana».

Kommunens handlingsplan inneholder informasjon om at elevene har rett til et trygt og godt skolemiljø, og at det er elevens subjektive opplevelse som avgjør om skolemiljøet er trygt og godt (s. 3). Det står i planen at elevene skal være trygge på at deres opplevelse av en situasjon, hendelse eller sak tas på alvor og følges opp. I planen står det at å undersøke en sak, betyr at skolen undersøker elevens opplevelse av skolemiljøet (s. 5). Videre står det at alle involverte i en sak skal delta i evaluering av skolens arbeid (s. 7). I planen er det lagt ved en mal for meldeskjema for ansatte. I skjemaet er det henvist til opplæringsloven § 9A-4; «Når ein elev seier

at skolemiljøet ikke er trygt og godt, skal skolen så langt det fins eigna tiltak sørge for at eleven får eit trygt og godt skolemiljø» (s.16).

Vi har også fått oversendt «Handlingsplan – elevenes psykososiale skolemiljø - Tanabru skole», oppdatert versjon desember 2019. I skolens handlingsplan står det om undersøkelsesplikten «Dette betyr at skolen undersøker elevens opplevelse av skolemiljøet» (s. 6 og 12).

I egenvurderingen i RefLex har alle respondentene svart bekreftende på spørsmålet om de tar utgangspunkt i elevens subjektive opplevelse av situasjonen når de vurderer om en elev har et trygt og godt skolemiljø.

I intervju med ansatte kom det frem at de har kunnskap om at det er elevens subjektive opplevelse som avgjør om eleven har et trygt og godt skolemiljø. De sier videre at temaet er tatt opp på ulike møter i personalgruppa.

Skolens ledelse sier i intervju at elevens subjektive opplevelse er tatt opp i fellessamlinger i forbindelse med gjennomgang av skolens handlingsplan for elevens psykososiale skolemiljø, og at de da tror at alle ansatte har en omforent forståelse av at det er elevens subjektive opplevelse som avgjør om eleven har et trygt og godt skolemiljø.

Elevene gir tilbakemelding til oss om at flere av lærerne følger opp ved å snakke med elevene dersom noe har skjedd.

Fylkesmannens vurdering

Opplysningene som kom fram i RefLex og under intervju, viser at de ansatte på skolen, både det pedagogiske og ikke-pedagogiske personellet, har kunnskap om at det er elevens subjektive opplevelse som avgjør om eleven har et trygt og godt skolemiljø.

Kommunens og skolens handlingsplaner presiserer også dette.

Elevenes uttalelse om at lærere snakker med involverte elever dersom noe har skjedd, trekker også i retning av at ansatte forsøker å finne frem til elevens subjektive oppfatning.

Lovkravet vurderes som oppfylt.

2.2.1.2 Rektor skal sikre at alle som jobber på skolen, skal følge med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø, og at de følger spesielt godt med på elever som kan være særskilt sårbare

Fylkesmannen undersøker om rektor har gitt alle som jobber på skolen, kompetanse slik at de kan gjenkjenne tegn på at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Vi undersøker også om rektor har sørget for å gjøre alle som jobber på skolen, kjent med hvilke forhold rundt en elev som kan gjøre eleven særlig sårbar. Videre undersøker vi om rektor følger opp at alle som jobber på skolen, i praksis er oppmerksomme på forhold eller oppførsel som kan tyde på at en elev ikke har det bra, og følger spesielt godt med på elever som er særlig sårbare.

I kommunens handlingsplan står det «... alle som arbeider i grunnskolene i Tana har plikt til å aktivt observere og følge med på det som skjer mellom elever og mellom elever og voksne i skoletida og på skoleveien» (s. 5). I planen er det definert hva som legges i begrepene mobbing, utestenging, vold, rasisme, diskriminering, psykososialt miljø og krenkende atferd (s.10).

Dette er fulgt opp med samme formuleringer i skolens handlingsplan. I planen er det definert hva krenkende atferd er når det gjelder mobbing, diskriminering og rasisme (s. 5 og 6).

I skolens handlingsplan er det spesifisert hva som forventes av ansatte ved inspeksjon og andre tilsynsordninger. Her står det at alle som har inspeksjon skal ha vester som gjør dem synlige i området, at de skal være presise, ha overblikk og bevege seg på hele sitt område (s.9). I planen står det at det alltid skal være minst én inspiserende voksen ute for hvert trinn i tillegg til de voksne som har spesielt ansvar for enkeltelever (s. 8). Videre står det at det skal være voksne til stede i garderobene og ved bussholdeplassene (s. 26).

I skolens handlingsplan står det at det gjennomføres spørreundersøkelser med tema trivsel og krenkende atferd i alle klasser to ganger i løpet av skoleåret, at rektor er med på oppfølgingen av undersøkelsene og at kontaktlærer har samtaler med elevene i forkant av hver utviklingssamtale der trivsel er tema. (s. 7). I skolens handlingsplan finnes det et ansvarskjede hvor det presiseres hvem som har ansvar for hva som skal gjøres ved krenkende atferd. Her står det blant annet at alle på skolen har ansvar for å oppdage krenkende atferd (s. 27).

I egenvurderingen i RefLex har alle ansatte svart at de har fått kompetanse på å gjenkjenne tegn på at elever ikke har et trygt og godt på skolemiljø. De viser til kompetanseutvikling ved gjennomgang av kommunens og skolens handlingsplaner i fellesmøter og i teammøter, samtaler i teamene og arbeid med temaet på Utdanningsdirektoratets nettside.

Rektor oppgir i RefLex at de senest ved skolestart i høst har gjennomgått kommunens og skolens handlingsplaner for elevenes psykososiale skolemiljø med de ansatte, og at de følger med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø ved at skolen gjennomfører elevundersøkelsen.

Alle respondenter har svart positivt i RefLex at de alltid følger med på om alle elever har et trygt og godt skolemiljø. Videre svarer alle at de kjenner til forhold rundt en elev som kan gjøre eleven særskilt sårbar, at de følger spesielt godt med på om de særskilt sårbare elevene har et godt skolemiljø. De svarer også at skolen innhenter informasjon om hvordan elevene generelt opplever skolemiljøet, og at de dokumenterer hva som blir gjort for å følge med.

I intervju sier noen lærere at de snakker mye på teamet om hvordan man skal følge med. Noen sier at det har vært tema ved oppstarten av prosjektet «Inkluderende barnehage og skolemiljø», men at det har vært lite felles fokus på det senere. Enkelte ansatte gir tilbakemelding om at det ikke finnes, eller de er usikre på om det finnes, felles beskrivelser eller instruksjoner på hvordan en skal følge med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø. Ansatte gir også tilbakemelding om at det er vanskelig å skille mellom hva som er lek og når det er alvor. Når det gjelder vikarer, sier noen av lærerne til oss at vikarer blir fulgt opp av teamet når det gjelder hva det betyr å følge med, mens andre sier at vikarer ikke alltid får slik orientering fordi de ikke er til stede på morgenmøtene.

I intervju sier noen av lærerne at de er kjent med hvilke forhold rundt elever i egen klasse eller på eget hovedtrinn som kan gjøre eleven særlig sårbar, og at de snakker mye om det på teamet. De sier at de får informasjon om slik sårbarhet av de andre på teamet eller av rektor hvis det er mer omfattende behov for å følge med. Det er flere av lærerne som sier at de ikke kjenner til om eller hvordan de skal følge med på sårbare elever i andre klasser. De sier at det er litt tilfeldig om de blir informert, og at dette særlig kan gjelde nytilsatte og vikarer. Andre ansatte sier at de kjenner til forhold rundt elever de har særlig ansvar for å følge opp, men lite når det gjelder andre elever.

I intervju med skoleledelsen informerte de om at ansatte har fått orientering om skolens handlingsplan for elevens psykososiale skolemiljø, herunder også om plikten til å følge med. Ledelsen sier også at skolens handlingsplan ikke inneholder nærmere beskrivelser om hva plikten til å følge med faktisk innebærer.

Flere respondenter svarte at de innhenter informasjon om hvordan elevene generelt opplever skolemiljøet gjennom blant annet elevsamtaler, utviklingssamtaler, kontakt med hjemmet og Utdanningsdirektoratet sin elevundersøkelse.

Når det gjelder å dokumentere hva som blir gjort for å følge med, svarer noen av respondentene at det skal brukes et meldeskjema som gis til rektor og at det føres referater fra samtaler – her nevnes spesielt elev- og utviklingssamtalene - som legges i VISMA og i elevmappene. Andre svarer at de ikke dokumenterer hvordan de følger med.

Elever Fylkesmannen har snakket med, oppgir at noen lærere bryr seg og følger med på hvordan elevene har det, mens andre lærere ikke gjør det. Elevene sier at de voksne på skolen derfor ikke får med seg det som skjer på skolen. De forteller at ikke alle føler seg trygge i friminuttene og at det hender at elever slåss. De sier det er en del lekeslåssing med pinner. De sier at ikke alle elever liker det, og at de voksne allikevel ikke stopper det. De sier at det burde være flere voksne ute – særlig i korridorene og på fotballbanen. De sier at ikke alle voksne bruker de gule refleksvestene når de er ute. De sier at i garderobene bruker de å skje episoder. De sier at det er voksne ute som har ansvar for enkelte elever. Elevrådet sier at de ikke blir involvert reelt i oppfølgingen av elevundersøkelsen.

I tilbakemeldingen til oss på foreløpig rapport legger skolen ved referat fra personalmøte 27.11.19. Her står det at det er drøftet hva det betyr å følge med.

I skolens reviderte handlingsplan er det presisert hva det betyr å følge med når det gjelder særskilt sårbare elever (s. 11).

Fylkesmannens vurdering

Fylkesmannens oppfatning er at kommunen og skolen har gjort gode grep for å formidle kunnskap om plikten til å følge med til sine ansatte. Det er positivt at kommunen og skolen har handlingsplaner for elevenes psykososiale skolemiljø der blant annet følge med-plikten er tema, at planen er gjennomgått i personalet og at rektor har fulgt opp denne delplikten i personalmøte. Besvarelsene i RefLex og intervjumaterialet indikerer at flere av de ansatte på skolen følger aktivt med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø. Vi ser at skolen nå også definerer hva det betyr å følge med på de særskilt sårbare elevene de kjenner til.

Flere ansatte har nevnt elevundersøkelsene som verktøy for å følge med, noe som kan være egnet for å følge med på om skolemiljøet generelt er bra eller dårlig.

Fylkesmannen oppfattet av intervjuene at ikke alle ansatte visste hva følge med-plikten faktisk innebærer, både generelt og for de særskilt sårbare elevene. Vi ser at rektor har fulgt opp dette ved å drøfte temaet i personalmøte.

Fylkesmannen observerte under tilsynet med skolen, at ansatte ikke får med seg alt som skjer i friminutt.

Vi observerte episoder der en elev i lengre tid var alene ute i skolegården utenom friminutt uten at noen voksne fulgte opp det.

Vi observerte i to friminutt at det foregikk voldsom lek der noen elever springer med trestammer og pinner mot og på andre elever. Det var flere voksne i området, men ingen grep inn. Da vi spurte ansatte som var i området, om vedkommende så det samme som vi så, svarer vedkommende bekreftende på det. Vedkommende sier videre at hun er usikker på om hun skal gripe inn i slike situasjoner. Da vi spurte elever som utsettes for dette, om hvordan de opplever det, svarte de at det ikke er greit.

Vi observerte i et friminutt at det på et område var voldsom «lek» med roping og skriking. Vi så at det var elever som trakk seg unna. Ansatte som var like i nærheten, grep ikke inn i situasjonen. Da vi spurte om hvordan den voksne oppfattet situasjon, svarte vedkommende at han ikke har fått vite hva han skal følge med på og hvordan han skal gripe inn.

Vi observerte at flere av de som hadde tilsyn med elever i friminuttene, ikke brukte de gule vestene.

Fylkesmannen vurderer på bakgrunn av dette, at rektor har gitt alle som jobber på skolen, kompetanse slik at de kan gjenkjenne tegn på at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Vi vurderer også at rektor har sørget for å gjøre personalet kjent med hvilke forhold rundt en elev som kan gjøre eleven særlig sårbar. Vi finner det imidlertid ikke sannsynliggjort at alle som jobber på skolen, i praksis er oppmerksomme på forhold eller oppførsel som kan tyde på at en elev ikke har det bra, og følger spesielt godt med på elever som er særlig sårbare.

Lovkravet vurderes som **ikke** oppfylt.

2.2.1.3 Rektor skal sørge for at alle som jobber på skolen, griper inn mot krenkelser som for eksempel utestenging, isolering, baksnakking, mobbing, vold, diskriminering og trakassering, dersom det er mulig

Fylkesmannen undersøker om rektor sørger for at alle som jobber på skolen, har kompetanse til å gripe inn mot krenkelser som for eksempel utestenging, isolering, baksnakking, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Videre undersøker vi om rektor forsikrer seg om at alle griper inn mot krenkelser, forutsatt at det er mulig.

I kommunens handlingsplan står det «.. alle som arbeider ved skolen, har plikt til å gripe inn dersom de observerer krenkende handlinger eller krenkende ordbruk» (s. 5). Videre står det nå i mal for handlingsplan for grunnskole «Alle har plikt til å gripe inn mot krenkelser og handlingen må skje umiddelbart, dette for å stoppe en situasjon som oppstår» (s. 32). I planen er det definert hva som menes med mobbing, utestenging, vold, rasisme, diskriminering, psykososialt miljø og krenkende atferd (s. 10).

I skolens handlingsplan er dette fulgt opp med samme formulering når det gjelder plikten til å gripe inn (s. 6, 12 og 18). Det er i skolens handlingsplan beskrevet hva krenkende atferd er når det gjelder mobbing, diskriminering og rasisme (s. 5 og 6).

I skolens handlingsplan er det spesifisert hva som forventes ved inspeksjon og andre tilsynsordninger (s. 9). Her står nå også om plikten til å gripe inn. Skolens handlingsplan har med et ansvarskjede der det står hvem som har ansvar for hva som skal gjøres når det gjelder krenkende atferd. Her står det at alle på skolen har ansvar for å ta affære ved mindre episoder,

og at rektor, kontaktlærer og sosiallærer har ansvar for å gripe inn i store og alvorlige saker (s. 27).

I egenvurderingen i RefLex har alle respondenter svart positivt på at de er kjent med hvordan de skal gripe inn mot krenkelser, at alle som jobber på skolen alltid griper inn og at de dokumenterer situasjoner der de griper inn. Noen oppgir i merknader i RefLex at ledelsen blir orientert, men at alt ikke blir dokumentert. Noen viser i RefLex-svarene til skolens handlingsplan for elevenes psykososiale skolemiljø.

Under intervju sa samtlige ansatte at gripe inn-plikten har vært tema på fellesmøter i personalet og at de griper inn i situasjoner som krever det og når det er mulig. Det er likevel ansatte som sa at det ikke er gitt opplæring på hvordan de skal gripe inn. Videre oppgir de fleste de tror at alle som arbeider på skolen griper inn der det er nødvendig. Noen fortalte at det er tatt opp i teamene hvor grensene går når det gjelder å gripe inn. Andre sier at det ikke har vært drøftet, og er usikre på hva det skal gripes inn mot og på grensene når det gjelder lovlighet. Det er ansatte som etterlyste mer presisering i skolens handlingsplan på hva de skal gripe inn mot og hvordan. Det er ansatte som sa at det ikke finnes felles instruksjoner for inspeksjon. Det er ansatte som sa at plikten til å gripe inn for en tid tilbake har vært tema i personalet, og at de da blant annet hadde rollespill som metode.

Skolens ledelse sa i intervju, at det skal være lav terskel for hva de ansatte skal gripe inn i, og det må være slik for å kunne sjekke hva som er lek og tull og hva som er mer alvorlig. Ledelsen kunne ikke gi en nærmere beskrivelse på hvordan de forsikrer seg om at alle som arbeider på skolen griper inn mot krenkelser, forutsatt at det er mulig.

Elevene sier at det noen voksne som griper inn og stopper situasjoner som krever det, men ikke alle. Det er elever som sier at lærere ikke sier ifra til elever som bruker stygge ord selv om lærere hører det.

I referat fra personalmøte 27.11.19 står det at det er drøftet hva det betyr å gripe inn.

I skolens reviderte handlingsplan er det nå presisert hva det betyr å gripe inn mot krenkelser (s. 9).

Fylkesmannens vurdering

Fylkesmannens oppfatning er at kommunen og skolen har gjort grep for å formidle kunnskap om plikten til å gripe inn til sine ansatte. Det er positivt at kommunen og skolen har handlingsplaner for elevenes psykososiale skolemiljø der blant annet gripe inn-plikten er tema, og at planene er gjennomgått i personalet. Videre er det positivt at rektor har hatt personalmøte der delplikten til å gripe inn er drøftet. Besvarelsene i RefLex og intervjumaterialet indikerer at det er ansatte på skolen som griper inn mot krenkelser, dersom det er mulig.

Fylkesmannen anser det også som positivt at samtlige av respondentene har besvart at de griper inn mot krenkelser og at dette er tema som blir diskutert i team og tatt opp i fellestid. I intervju sier de aller fleste av de voksne at de kjenner til skolens plan for elevenes psykososiale skolemiljø.

Ifølge skolens handlingsplan, skal rektor, kontaktlærer og sosiallærer gripe inn ved store og alvorlige saker. Vi ser i skolens reviderte handlingsplan at det nå er definert hva som menes med henholdsvis mindre episoder og store og alvorlige saker (s. 13).

Fylkesmannen observerte under tilsynet med skolen, at ansatte ikke griper inn i situasjoner de er vitne til (se punkt 2.2.1.2).

Fylkesmannen vurderer på bakgrunn av dette, at det er sannsynliggjort at rektor har sørget for at personalet har kompetanse til å gripe inn mot krenkelser. Vi finner det imidlertid ikke sannsynliggjort at alle som jobber på skolen, i praksis griper inn mot krenkelser, forutsatt at det er mulig.

Lovkravet vurderes som **ikke** oppfylt.

2.2.1.4 Rektor skal sikre at alle som jobber på skolen, varsler rektor dersom de har mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø

Fylkesmannen undersøker om rektor har bestemt en fremgangsmåte som sikrer at alle som jobber på skolen, varsler rektor dersom de får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Vi undersøker også om rektor følger opp at de som jobber på skolen, bruker fremgangsmåten i praksis.

I kommunens handlingsplan står det «.. alle som arbeider på skolen, skal varsle rektor når de mistenker, eller får kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. ... Det skal være lav terskel for å varsle. Varslingsskjema er vedlagt (Vedlegg 2). Ansatte ved skolen fyller ut varslerskjema dersom foreldre melder inn muntlig» (s. 5).

Fylkesmannen ser i kommunens handlingsplan at vedlegg 2 gjelder meldingsskjema der foresatte kan melde ifra om bekymring for elevens skolemiljø, mens vedlegg 3 er meldingsskjema for ansatte. Av meldeskjemaet for ansatte kommer det fram at ansatte skal varsle rektor både muntlig og på skjemaet dersom de har mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Vi forstår det slik av skjemaet at det er den som undersøker saken som skal fylle ut skjemaet.

Skolens handlingsplan følger opp med samme innhold som i kommunens plan når det gjelder varslingsplikten (s. 6 og 12). Fylkesmannen ser at varslingskjema nå finnes i skolens plan. Det er i skolens plan definert hva krenkende atferd er når det gjelder begrepene mobbing, diskriminering og rasisme (s. 5 og 6). I skolens handlingsplan er det spesifisert hva som forventes ved inspeksjon og andre tilsynsordninger (s. 9). Her står ikke noe om plikten til å varsle. Skolens plan har også med et ansvarskjede der det står hvem som har ansvar for hva som skal gjøres når det gjelder krenkende atferd (s. 27). Fylkesmannen oppfatter av dette ansvarskjedet at skolens rutine når det gjelder varslings, er at de voksne som får kjennskap til eller mistanke om krenkelser, skal melde fra til kontaktlærer. Videre står det at kontaktlærer skal informere rektor. Vi ser at det nå fremkommer i planen hvordan varslings skal være i alvorlige saker og i saker der det er kjennskap eller mistanke om at det er noen voksne på skolen som krenker en elev (s. 6 og 13).

I egenvurderingen i RefLex svarte seks av åtte ansatte, at de varsler rektor ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. En av respondentene har svart at vedkommende hovedsakelig varsler kontaktlærer.

I intervju kom det fram at de ansatte har ulik forståelse av varslingsplikten både når det gjelder hva det skal varles om og hvilke rutiner som er gjeldene på skolen. Noen forteller at de varsler kontaktlærere, noen rektor, noen både kontaktlærere og rektor. Varslingene kan være både muntlig, digitalt via VISMA eller epost og skriftlig. Noen av de ansatte sa under intervju at de har hatt for høy terskel på hva de skal varsle om. Det var ansatte som ikke kjente til at skolen har varslingsskjema.

Skolens ledelse viste i intervju til skolens rutine på varsling. Ledelsen bekreftet at det ikke var avklart hvilke varsler som skal til kontaktlærere og hvilke som skal til rektor. Ledelsen sa at det skal varles skriftlig om alvorlige hendelser, men at det ikke er definert hva som er alvorlige hendelser. I intervjuet sa ledelsen at alle varsler skal gjøres skriftlig.

I referat fra personalmøte 27.11.19 står det at det er drøftet hva det betyr å varsle. Videre står det at alle skal varsle rektor når de får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø.

Fylkesmannens vurdering

Fylkesmannen er av den oppfatning at kommunen og skolen har handlingsplaner og varslingsskjema som kan være utgangspunkter for å få til gode prosedyrer for at de som arbeider på skolen kan ivareta sin plikt til å varsle.

Hensikten med at rektor skal varsles om all mistanke og kjennskap til elever som ikke opplever skolemiljøet som trygt og godt, er todelt; rektor skal ha totaloversikten slik at hun kan vurdere om skolens forebyggende arbeid virker slik det skal, og hun skal kunne lede skolens arbeid i enkeltsaker.

Vi oppfatter at skolens planer, rutiner og maler fortsatt ikke er samkjørte når det gjelder varslingsplikten. Det fremstår for oss som uklart hvordan varslingen skal gjennomføres. Vi erfarer at ansatte har ulik forståelse og praktisering av varslingsplikten. Uklarheter om dette i skolens planer, rutiner og maler gjør at det kan være vanskelig for rektor å få totaloversikt over situasjonen på skolen.

Vi konkludert med at rektor ikke sikrer at alle som jobber på skolen varsler rektor dersom de får mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø.

Lovkravet vurderes som **ikke** oppfylt.

2.2.1.5 Rektor skal sikre at alle som jobber på skolen, varsler rektor så raskt som saken tilsier

Fylkesmannen undersøker om skolens fremgangsmåte for varsling bestemmer hvilke saker de som jobber på skolen skal varsle om straks, og hvor raskt de skal varsle om andre saker. Vi undersøker også om rektor følger opp at de som jobber på skolen, varsler så raskt som saken tilsier i praksis.

I mal for handlingsplan for grunnskole i kommunens handlingsplan under står det nå: «Varsling skal skje straks/så raskt som mulig, muntlig og ved bruk av varslingsskjema for ansatte» (s. 35). Det samme står nå i skolens handlingsplan (s. 12).

I egenvurdering i RefLex har alle ansatte svart «ja» på spørsmålet om de varsler rektor så raskt som saken tilsier og på spørsmål om at rektor følger opp at de varsler så raskt som saken tilsier.

Rektor svarer i RefLex «ja» på at de har avklart hvilke saker de som arbeider på skolen skal varsle om straks, og hvor raskt de skal varsle om andre saker.

I intervju sa de fleste ansatte at det ikke er gjort avklaringer på skolen om hvilke saker de skal varsle om straks, og at de varsler etter eget skjønn. Seks av åtte ansatte sa at skolen ikke har avklart fremgangsmåte for hvilke saker det skal varsles om straks og hvor raskt de skal varsle i andre saker. To ansatte sa at de har vært med å drøfte hvilke saker som skal varsles om straks. De fleste gir tilbakemeldinger om at de varsler samme dag.

I intervju sier skolens ledelse at det ikke satt noe tidspunkt for hvor raskt det skal varsles.

I referatet fra personalmøte 27.11.19 står det: «Varsling skal skje straks/så raskt som mulig».

Fylkesmannens vurdering

Som nevnt i pkt. 2.2.1.4, har ansatte ulik forståelse og praktisering av varslingsplikten, noe som gjør at vi vurderer lovkravet om å varsle som ikke oppfylt.

I kommunens og skolens handlingsplaner for elevenes psykososiale skolemiljø står det nå at varsling skal skje straks eller så raskt som mulig. Det samme står i referat fra personalmøte 27.11.19. Vi finner ikke dokumentasjon på hvilke saker de som jobber på skolen skal varsle om straks, heller ikke hvor raskt de skal varsle om andre saker.

I intervju kom det fram at varsling i hovedsak skjer etter den ansattes eget skjønn og ikke ut fra en bestemt fremgangsmåte som følges opp i praksis.

Det er positivt at de fleste ansatte sier at de varsler samme dag. Regelverket krever imidlertid at rektor sikrer varslingen ved å sørge for å ha en bestemt fremgangsmåte som følges i praksis av alle ansatte. Manglende konkretisering og klargjøring medfører en risiko for at de som arbeider på skolen ikke varsler så raskt som saken tilsier.

Lovkravet vurderes som **ikke** oppfylt.

2.2.1.6 Rektor skal varsle skoleeieren i alvorlige tilfeller, inkludert tilfeller der skolen ikke har klart å løse en sak

Fylkesmannen undersøker om rektor varsler skoleeieren om alvorlige tilfeller, inkludert tilfeller der skolen ikke har klart å løse en sak.

I kommunens handlingsplan refereres det til det til opplæringsloven § 9 A-4: «Rektor skal varsle skoleeigaren i alvorlege tilfelle» (s. 4). I planen vises det også til varslingsskjema som ligger ved planen (vedlegg 3). I skjemaet står samme del av lovteksten, men skjemaet følger ikke opp mulighet for å dokumentere at en sak meldes til skoleeieren. I planen står det ikke noe om hva som ligger i begrepet alvorlige saker når det gjelder å varsle skoleeier, men i mal for skolens prosedyrer er det nå under overskriften «Undersøkelser» beskrevet eksempler på hva mindre episoder og alvorlige episoder kan være. (s. 36). Videre er det under overskriften «Beredskapsteam mot mobbing» formulert scenarier for alvorlige mobbesaker (s. 9).

I skolens handlingsplan er det nå informasjon om at rektor skal varsle skoleeier i alvorlige tilfeller og hvis en ansatt krenker en elev (s. 6 og 12). Vi kan ikke se at det står i planen om at skoleeier også skal varsles i tilfeller der skolen ikke har klart å løse en sak.

I intervju sa skolens ledelse at alvorlige saker som meldes til skoleeier, skal sendes til kommunens beredskapsteam. Ledelsen sa at dette teamet aldri har blitt brukt. Videre fortalte de at det ikke har tatt opp med skoleeier hva som skal ligge i begrepet alvorlige tilfeller.

Skoleeier sa i intervju at det er drøftet i rektormøter hva som regnes som alvorlige saker, og at han har avklart med rektorene at han skal varsles i slike tilfeller.

I referatet fra personalmøte 27.11.19 står det at rektor skal varsle skoleeier i alvorlige tilfeller, og det er gitt eksempler på hva alvorlige tilfeller kan være.

Fylkesmannens vurdering

Vår oppfatning er at rektor nå har avklare nærmere hva som ligger i begrepet alvorlige tilfeller. Det er også positivt at det nå er laget rutine på skolen på at rektor skal varsle skoleeier i alvorlige tilfeller.

Med bakgrunn i dette finner vi det sannsynliggjort at skoleeier varsles i alvorlige saker.

Lovkravet vurderes som oppfylt.

2.2.1.7 Rektor skal sikre at skolen undersøker saken når rektor mottar varsel fra en som jobber ved skolen, eller en elev sier fra om at skolemiljøet ikke er trygt og godt

Fylkesmannen undersøker om rektor har bestemt en fremgangsmåte som sikrer at skolen undersøker saken tilstrekkelig og grundig. Vi undersøker også om rektor følger opp at de som jobber på skolen, bruker fremgangsmåten i praksis, med mindre rektor selv undersøker saken selv.

Kommunes handlingsplan viser til opplæringsloven § 9 A-4 om at skolen skal undersøke saken straks ved mistanke om eller kjennskap til ikke har et trygt og godt skolemiljø (s. 4). Videre står det i planen at det skal være lav terskel for å undersøke, at undersøkelsen skal få fram fakta om situasjonen og bakgrunnen for elevens opplevelse og hvilke forhold i elevens omgivelser som påvirker hvordan han eller hun opplever skolemiljøet, samt at involverte elever skal bli hørte. Ifølge den kommunale planen skal skolen lage lokale retningslinjer for undersøkelsesplikten der det kommer fram hvem som gjør hva og hvordan undersøkelser gjennomføres og dokumenteres (s. 5).

I kommunens plan er det vedlagt en mal for å dokumentere samtale med barnet; hva saken gjelder, hvem som er til stede, hva barnet forteller, kommentarer fra voksne, dato for samtalen og underskrifter (vedlegg 1).

Videre kommer det fram av meldeskjema for ansatte vedlegg (3), at det skal loggføres hva undersøkelsen viser.

I kommunens plan er det også vedlagt en rutine for hva som skal gjøres og hvem som har ansvar for de ulike oppgavene når krenkelse er avdekket. Rutinen beskriver også temaet om å undersøke (vedlegg 4).

Skolens handlingsplan beskriver hva å undersøke betyr (s. 6, 7, 11 og 12). Vi merker oss at delplikten til å undersøke nå er tatt med under overskriften «Ansvarskjede» i kommunens handlingsplan (s. 50) og i skolens handlingsplan (s. 27).

I egenvurdering i RefLex har respondentene svart «ja» på spørsmålet om de alltid undersøker saken når de får varsel om at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. De har også svart «ja» på spørsmålet om involverte elever alltid blir hørt i undersøkelsesfasen og at undersøkelsene får fram fakta om situasjonen, bakgrunn for elevens opplevelse og hva i elevens omgivelser som påvirker hvordan eleven opplever skolemiljøet.

Både ansatte, elever og skolens ledelse sa i intervju at skolen kommer raskt i gang med å undersøke. De gir samstemmige tilbakemeldinger om at involverte elever blir hørt. Flere av elevene sier at de opplever at elevene stemme ikke vektlegges nok av skolen. Noen av de voksne fortalte at de kjenner til at skolen har en framgangsmåte for å undersøke, mens andre sa at de ikke kjenner til dette. Ansatte sa at de også kan få bistand av PPT når de skal få opplyst en sak.

I dokumentasjon av enkeltsaker vi har fått, finner vi referater fra samtaler med elever og foreldre. I noen av tilfellene er kommunens mal for å gjennomføre samtaler med elever brukt, mens malen i andre tilfeller ikke er brukt. I alle disse sakene har rektor eller inspektør vært med å undersøke.

I referatet fra personalmøte 27.11.19 kommer det fram at rektor har drøftet med personalet hvordan undersøkelsesplikten skal gjennomføres.

Fylkesmannens vurdering

Kommunens og skolens handlingsplaner med vedlagte maler for å høre elevene, gir samlet sett et godt utgangspunkt for å vite hva som omfattes av undersøkelsesplikten, og viser at det er bestemt en framgangsmåte for å undersøke.

Fylkesmannen finner at rektor har bestemt en framgangsmåte for å undersøke saken, og at framgangsmåten brukes i praksis i og med at ledelsen er med å undersøke saker.

Lovkravet er oppfylt.

2.2.1.8 Rektor skal sikre at saken undersøkes snarest

Fylkesmannen undersøker om framgangsmåten sikrer at skolen undersøker saken så snart som mulig. Vi undersøker også om rektor følger opp at de som jobber på skolen, bruker framgangsmåten i praksis, med mindre rektor selv undersøker sakene.

Kommunens handlingsplan viser til opplæringsloven § 9 A-4 om at skolen snarest skal undersøke saken ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har det trygt og godt (s. 4). I planen står det nå at undersøkelsen skal starte umiddelbart etter at varsling er mottatt eller når mistanke eller kjennskap oppstår (s. 35).

Også i skolens handlingsplan står det nå at undersøkelsen skal starte umiddelbart etter at varsling er mottatt, eller når mistanke eller kjennskap oppstår (s. 12).

I RefLex svarer alle respondentene «ja» på at de undersøker saken snarest.

I intervju med ansatte og skolens ledelse svarte alle at undersøkelser kommer i gang raskt – gjerne samme dag som de får mistanke eller kjennskap om at en elev ikke har det trygt og godt på skolen.

Fylkesmannens vurdering

I og med at det nå er skriftliggjort hvor raskt skolen skal undersøke saker, samt at respondentene forteller at skolen i hovedsak gjennomfører undersøkelse av samme dag som skolen får mistanke eller kjennskap til at elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, finner vi det sannsynliggjort at rektor sikrer at skolen undersøker saker snarest.

Lovkravet vurderes som oppfylt.

2.2.1.9 Rektor skal sikre at eleven får uttale seg om hva som skal være innholdet i aktivitetsplanen

Fylkesmannen undersøker om rektor har bestemt en fremgangsmåte som sikrer at eleven, som tiltakene skal rette seg mot, får uttale seg om hva som skal være innholdet i aktivitetsplanen. Videre undersøker vi om rektor følger opp at de som jobber på skolen, bruker fremgangsmåten i praksis.

Kommunes handlingsplan viser til opplæringsloven § 9 A-4 om at skolen skal sørge for at involverte elever blir hørte (s. 4). I planen er det vedlagt mal for aktivitetsplan (vedlegg 5). Av malen kommer det fram at elev og foreldre skal være med å evaluere tiltakene.

Skolens handlingsplan omhandler temaet om at eleven skal få uttale seg om hva som skal være innholdet i aktivitetsplanen, lik det som står i den kommunale planen.

Dokumentasjonen av enkeltsaker Fylkesmannen har mottatt, viser at rektor har hatt samtaler med elever for å vurdere tiltak som er satt i saker. Av dokumentasjonen på aktivitetsplan ser vi videre at elev har vært med på evaluering av aktivitetsplan. Videre ser vi av referater fra samarbeidsmøter at elev, foreldre og hjelpeinstanser som Ambulant team, BUP og PPT har vært å drøfte aktivitetsplaner.

I egenvurdering i RefLex svarer fem av åtte ansatte «ja» på spørsmålet om eleven alltid får uttale seg om hva som skal være innholdet i aktivitetsplanen – de øvrige svarer «ikke aktuelt».

I intervju svarte to av seks lærere at de ikke visste om elever får komme med forslag til tiltak i aktivitetsplaner. De øvrige av lærerne svarte at elever er med når det skal lages aktivitetsplan.

I intervju sa elever at det var elever som ikke fikk uttale seg ved klage på en lærer. De sier at én lærer har bedt om unnskyldning for dette.

Skolens ledelse sa i intervju at de snakker med alle berørte elever og at eleven får være med på gjennomgang av sin aktivitetsplan.

Fylkesmannens vurdering

Det innsendte dokumentasjonsmaterialet og informasjonen som kommer frem av RefLex og intervju, indikerer at eleven – og foreldre på vegne av eleven - får uttale seg om hva som skal være innholdet i aktivitetsplanen.

Av innsendte aktivitetsplaner, ser vi at elev og foresatte har vært med å evaluere planene.

Lovkravet vurderes som oppfylt.

2.2.1.10 Rektor skal sikre at skolen setter inn egnede tiltak dersom en elevs rett til et trygt og godt skolemiljø ikke er oppfylt

Fylkesmannen undersøker om rektor har bestemt en fremgangsmåte som sikrer at skolen setter inn egnede tiltak i alle saker, og at rektor sikrer at denne fremgangsmåten brukes i praksis.

I kommunens handlingsplan står det: «Å sette inn egnede tiltak innebærer at skolen så langt det finnes egnede tiltak skal sørge for at eleven får et trygt og godt skolemiljø». I planen er det listet opp hva opplæringsloven § 9 A-4 sier om hva en aktivitetsplan skal inneholde når det settes inn tiltak i en sak (s. 5). Videre er det beskrevet hvordan tiltakene kan kategoriseres når det gjelder individ- og systemrettet, enkeltelever, grupper av elever, klasser eller hele skolen, den som er krenkte og den som krenker, forebyggende, organisatorisk og rettslige (s. 6). Det er presisert at skolen skal evaluere sitt arbeid med en sak og tiltakene som er iverksatt, og at alle involverte i saken skal delta i evalueringen (s. 7). Videre står det at hva som er best for elevene skal være et grunnleggende hensyn i skolens sitt arbeid (s.4). I planen er det listet opp flere tiltak som kan gjøres når krenkelser er avdekket og i oppfølgingsarbeidet med referanse til «Mobbing i skolen - En lærerveiledning» (s. 17 – 19 og s. 36 – 40). I planen er det lagt ved en mal for aktivitetsplan (vedlegg 5). Ifølge malen skal det gis en faglig begrunnelse for tiltaket. Vi ser at det nå i malen står at det skal oppgis hvilket syn eleven har på virkningen av tiltakene og om eleven har forslag til endring av tiltak. Ifølge planen har kommunen et beredskapsteam mot mobbing bestående av leder fra PPT, psykisk helsetjeneste, helsesøster og kommunalsjef for oppvekst. Teamet har som oppgave å gi støtte til skolen i saker som har pågått over tid uten at det har skjedd forbedringer. Fylkesmannen registrere at i mal for handlingsplan for grunnskole under overskriften «Problemløsning når elever opplever krenkende atferd - Å sette inn egnede tiltak» ikke er tatt med at tiltakene skal evalueres (s. 36).

I skolens handlingsplan er det som i den kommunale planen, listet opp hva opplæringsloven § 9 A-4 sier om hva en aktivitetsplan skal inneholde når det settes inn tiltak i en sak (s. 7 og 12). Fylkesmannen merker seg at det ikke er tatt med at tiltakene skal evalueres i opplistingen på s. 12. Videre inneholder planen prosedyrer for hva som skal gjøres når krenking oppstår. Her er det som i den kommunale planen, listet opp flere tiltak som kan gjøres når krenkelser er avdekket og i oppfølgingsarbeidet (s. 13 – 17). Det er i planen føringer for det forebyggende arbeid på områdene relasjonsarbeid, samarbeid mellom skole og hjem, skolestart, klasse/gruppestart, ulike overganger og sikring av arenaer på skolen og skoleveien.

Vi har mottatt dokumentasjon fra arbeid med skolemiljøet til sju elever. Seks av disse sakene gjelder for forrige skoleår, og alle har vært meldt til og behandlet av Fylkesmannen. Fylkesmannen har fattet vedtak om at aktivitetsplikten ikke har vært oppfylt i fem av disse. Den sjuende saken gjelder inneværende skoleår. I tre av de sju sakene vi har mottatt dokumentasjon i, finner vi aktivitetsplaner etter malen i kommunens plan. I disse planene er det satt inn tiltak, og tiltakene er faglig begrunnet. I to av disse planene kommer det fram hvordan tiltakene er

evaluerte. Vi kan ikke av dokumentasjonen se hvordan barnets beste-vurdering er gjort i disse tre sakene.

I egenvurderingen i RefLex har fem av åtte ansatte svart «ja» på spørsmålet om de alltid setter inn tiltak der en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Tre har svart «ikke aktuelt». Fem av de åtte respondentene oppgir at tiltakene er tilpasset elevenes helhetlige behov og elevens beste, mens de øvrige tre svarer «ikke aktuelt». Én av lærerrespondentene oppgir at de har fått oppdatert kunnskap om egnede tiltak ved starten av inneværende skoleår gjennom forelesning av Inger Lund, professor ved Agder Universitet.

I intervju sa én av lærerne at tiltak ikke har vært tatt opp som tema på skolen, mens de øvrige sa at dette blir drøftet og fulgt opp i og av teamene. To av lærerne sa at de kan få råd av PPT i oppfølging av skolemiljøet til elever.

Skolens ledelse sa i intervju at de kommer fram til gode tiltak i teamene, gjennom samarbeid med elever og foreldre, og ved behov med bistand fra BUP, PPT og «snakkesøster». Ledelsen påpekte at skolen evaluerer tiltakene sammen med elever og foreldre, og at ledelsen alltid er med på evalueringsmøter. Ved å delta i disse møtene, kan ledelsen følge opp at tiltakene blir gjennomførte.

Fylkesmannens vurdering

Som nevnt ovenfor, skal Fylkesmannen vurdere om rektor har en bestemt fremgangsmåte som sikrer at skolen setter inn egnede tiltak i alle saker. Videre skal vi vurdere om rektor sikrer at denne fremgangsmåten brukes i praksis. Vi ikke vurderer om skolen lykkes i å sette inn egnede tiltak i alle saker de har eller har hatt.

Vi mener at rektor har en bestemt fremgangsmåte som sikrer at skolen setter inn egnede tiltak i alle saker. Dette begrunner vi med at kommunens og skolens handlingsplaner inneholder prosedyrer for hva som skal gjøres når krenking oppstår, og at det i planene er listet opp flere tiltak som kan gjøres når krenkelser er avdekket og i det videre oppfølgingsarbeidet – her også på det forebyggende plan. At det refereres til «Mobbing i skolen - En lærerveiledning», at lærer oppgir at de har fått oppdatert kunnskap om egnede tiltak gjennom forelesning av Inger Lund og at det legges til rette for samarbeid om tiltak med PPT, BUP og helsesykepleier, sannsynliggjør at skolene vurderer tiltak basert på kunnskap, prinsipper og verdier som er utviklet og anerkjent av kompetente fagmiljøer. Videre ser vi at skolen hører elevenes når det skal settes inn tiltak i saker. Dette gir skolen mulighet til å ta stilling til hva som er elevens beste i sakene.

Vi fikk først kun dokumentasjon av saker som har vært meldt til Fylkesmannen. I de fleste av disse sakene viser dokumentasjonen at skolen ikke har fulgt opp føringene som er gitt i kommunens eller skolens handlingsplan når det gjelder å bruke malen for aktivitetsplan, begrunne tiltakene og evaluere effekten av tiltakene. I tilbakemeldingen på foreløpig rapport har vi mottatt dokumentasjon på aktivitetsplan i en ny sak. Her er føringene fra kommunens og skolens handlingsplan fulgt opp.

Fylkesmannen finner ikke grunnlag til å vurdere at fremgangsmåten til å sette inn egnede tiltak i saker brukes i praksis. Dette begrunner vi med at vi ikke har fått nok dokumentasjon som sannsynliggjør det.

Lovkravet vurderes som **ikke** oppfylt.

2.2.2 Plikten til å varsle, undersøke og sette inn tiltak dersom en som jobber på skolen, krenker en eller flere elever, jf. opplæringsloven §§ 9 A-4 og 9 A-5

2.2.2.1 Rektor skal sikre at alle som jobber på skolen, varsler rektor straks ved mistanke eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever, eller at de varsler direkte til skoleeieren dersom mistanken gjelder en i skoleledelsen

Fylkesmannen undersøker om rektor har bestemt en fremgangsmåte som sikrer at de som jobber på skolen, varsler rektor eller eventuelt skoleeier i slike saker.

I kommunens handlingsplan blir det vist til den skjerpede aktivitetsplikten etter opplæringsloven § 9 A-5. I planen står det at dersom en som arbeider på skolen, får mistanke om eller kjennskap til at en annen som arbeider på skolen, utsetter en elev for krenkelser, skal vedkommende straks varsle rektor, og at rektor skal varsle skoleeier. Videre står det at hvis det er mistanke eller kjennskap til at det er en i ledelsen ved skolen som står bak krenkelsene, skal den som fikk mistanke om eller kjennskap til krenkelsene, varsle skoleeieren direkte (s. 5). Den samme presiseringen er også i meldeskjemaet for ansatte (vedlegg 3). I meldingsskjemaet er det nå tatt med at meldinger alltid skal arkiveres i ePhorte med orientering til skoleeier.

Vi ser at skolens handlingsplan nå har samme formuleringer om denne varslingsplikten som i kommunens plan (s. 30 og 31).

I egenvurderingen i RefLex svarer alle respondenter «ja» på spørsmålet om de ansatte er kjente med at de skal varsle rektor ved mistanke om at en som jobber på skolen har krenket en elev, og at de i stedet skal varsle direkte til skoleeier hvis mistanken gjelder en i skoleledelsen.

I intervju sa alle ansatte - unntatt én – at de kjenner til at de skal varsle rektor eller direkte til skoleeier i slik tilfeller. Noen viser til at det har vært tema på fellesmøter der varslingsplikten har vært drøftet. Noen sier at de ikke kjenner til på hvilken måte varslingen skal gjøres. De sier at det enten kan gjøres skriftlig eller muntlig, men at de uansett vet at de skal varsle enten til rektor eller skoleeier.

Fylkesmannens vurdering

Fylkesmannen skal vurdere om rektor har bestemt en fremgangsmåte som sikrer at de som jobber på skolen, varsler rektor eller eventuelt skoleeier i slike saker.

Vi ser at kommunens og skolens handlingsplaner beskriver hvordan rektor og skoleeier skal varsles dersom det er mistanke om at en som jobber på skolen, har krenket en elev.

Samtlige av respondentene oppgir i RefLex, og de aller fleste av ansatte sier i intervju, at de er kjente med at det skal varsles til rektor eller skoleeier dersom de får mistanke om eller kjennskap til at en som arbeider på skolen krenker en elev.

Med grunnlag i dette vurderer vi lovkravet som oppfylt.

2.2.2.2 Rektor skal sikre at alle som jobber på skolen, varsler rektor eller skoleeier straks

Fylkesmannen undersøker om fremgangsmåten for varslings sikrer at alle som jobber på skolen, varsler rektor eller skoleeier straks.

Når det gjelder plikten til å varsle rektor ved mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, fant vi at rektor ikke har sikret at alle som jobber på skolen gjør det, heller ikke at de varsler så raskt som saken tilsier (jf. punktene 2.2.1.4 og 2.2.1.5 ovenfor).

En ansatt sa i intervju at vedkommende ikke kjenner til at rektor eller skoleeier skal varsles i slike tilfeller.

Skolens ledelse sa i intervju at de ikke er sikre på om vikarer kjenner til denne varslingsplikten.

Fylkesmannens vurdering

Ut ifra intervjuene finner vi det ikke sannsynliggjort at alle som arbeider på skolen kjenner til denne varslingsplikten. En følge av dette er at ikke alle som arbeider på skolen varsler rektor eller skoleeier raskt.

Lovkravet vurderes som **ikke** oppfylt.

2.2.2.3 Rektor skal varsle skoleeieren straks dersom det er mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever

Fylkesmannen undersøker om rektor varsler skoleeieren straks i tilfeller hvor det er mistanke eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever.

Det kommer frem av kommunens handlingsplan, at den som arbeider på skolen skal varsle rektor straks ved mistanke eller kjennskap til at en annen som arbeider på skolen krenker en elev, og at rektor skal varsle skoleeieren. I malen for ansatte til å varsle presiseres det samme (s. 5 og vedlegg 3).

I skolens handlingsplan står det også nå at de som arbeider på skolen, skal varsle rektor straks ved mistanke om eller kjennskap til at en annen som arbeider på skolen krenke en elev, og at rektor skal varsle skoleeieren (s. 6).

Skolens ledelse sier i intervju at skoleeieren bli varslet straks i slike tilfeller, og presiserer at straks betyr med én gang.

Av dokumentasjon vi har fått i saker på skolen, kan vi se at skoleeier er varslet der det er mistanke om at en som arbeider på skolen krenker elever.

Fylkesmannens vurdering

Det kommer klart fram av kommunens og skolens handlingsplaner at rektor skal varsle skoleeier i slike saker.

Skolens ledelse er i intervju tydelig på at de alltid varsler skoleeier i slike tilfeller.

Med grunnlag i dette vurderes lovkravet som oppfylt.

2.2.2.4 Rektor skal sikre at skolen undersøker saken ved mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en elev

Fylkesmannen undersøker om rektor har bestemt en fremgangsmåte som sikrer at skolen undersøker alle saker straks, og at det blir gjort tilstrekkelig grundig. Videre undersøker vi om rektor følger opp at de som jobber på skolen, undersøker sakene i samsvar med den bestemte fremgangsmåten, med mindre rektor selv undersøker sakene.

Kommunens handlingsplan viser til den skjerpede aktivitetsplikten etter opplæringsloven § 9 A-5; undersøkinger i slike saker skal iverksettes straks (s. 5). Som tidligere nevnt, blir det presisert i planen hva å undersøke betyr. I planen er det lagt ved maler for å høre eleven i undersøkelsen av saken og for å dokumentere hva undersøkelsen viser (vedleggene 1 og 3), og det er lagt ved en rutine for hva som skal gjøres og hvem som har ansvar for de ulike oppgavene når krenkelse er avdekket (vedlegg 4). Vi ser at den skjerpede plikten til å undersøke saken dersom det er mistanke om eller kjennskap til at en som arbeider på skolen krenker, blir presisert i vedlegg 3.

Skolens handlingsplan viser også til den skjerpede aktivitetsplikten (s. 5).

I egenvurderingen i RefLex har rektor svart bekreftende på spørsmålet om disse sakene alltid undersøkes, om undersøkelsen alltid får frem fakta om situasjonen og om elevene opplever at skolemiljøet ikke er trygt og godt, og om at involverte elever alltid blir hørte.

Av dokumentasjon vi har fått, ser vi at skolen har undersøkt sakene straks i tilfeller der det har vært mistanke om eller kjennskap til at en som arbeider på skolen krenker en elev.

Fylkesmannens vurdering

Kommunens og skolens handlingsplaner gir samlet sett et godt utgangspunkt for å vite hva som omfattes av undersøkelsesplikten og at slike saker skal undersøkes straks. Planene viser at det er bestemt en framgangsmåte for den generelle undersøkelsesplikten. I kommunes plan kommer det fram at det er en skjerpet plikt til å undersøke hvis en har mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen krenker.

Se for øvrig punkt 2.2.1.7 om undersøkelsesplikten.

Lovkravet er oppfylt.

2.2.2.5 Rektor skal sikre at skolen undersøker saken straks

Fylkesmannen undersøker om fremgangsmåten sikrer at skolen undersøker slike saker straks. Vi undersøker også om rektor følger opp at de som jobber på skolen, bruker fremgangsmåten i praksis, med mindre rektor selv undersøker sakene.

Som nevnt ovenfor, vises det både i kommunens og skolens handlingsplaner til den skjerpede aktivitetsplikten etter opplæringsloven § 9 A-5; undersøkinger i slike saker skal iverksettes straks.

I egenvurderingen i RefLex har rektor svart bekreftende på spørsmålet om disse sakene alltid undersøkes straks. Ledelsen bekrefter også dette i intervju med Fylkesmannen.

Fylkesmannens vurdering

Et av elementene som skiller undersøkelsesplikten for den skjerpede aktivitetsplikten i opplæringsloven § 9 A-5 fra den alminnelige undersøkelsesplikten i opplæringsloven § 9 A-4, er at

undersøkelsene skal iverksettes straks. Handlingsplanene presiserer at undersøkelser skal komme i gang straks i tilfeller hvor det er kjennskap eller mistanke til at en ansatt krenker en elev. I intervju sier ledelsen at straks betyr samme dag.

Lovkravet vurderes som oppfylt.

2.2.3 Plikten til å gjennomføre, evaluere og tilpasse tiltak jf. opplæringsloven § 9 A-4

2.2.3.1 Skolen skal lage en skriftlig plan i tråd med kravene i opplæringsloven § 9 A-4 sjette ledd når skolen skal sette inn tiltak i en sak

Fylkesmannen undersøker om skolen lager en skriftlig plan i tråd med kravene i opplæringsloven § 9 A-4 sjette ledd når skolen skal sette inn tiltak i en sak.

I kommunens handlingsplan står det at skolen skal lage en skriftlig plan når det skal settes inn tiltak i en sak, og at planen skal ha med informasjon om hvilket problem tiltakene skal løse, hvilke tiltak skolen har planlagt, når tiltakene skal gjennomføres, hvem som er ansvarlige for gjennomføringen av tiltakene og når tiltakene skal evalueres (s. 4 og 5). I handlingsplanen er det lagt ved mal for aktivitetsplanen (vedlegg 5). Malen ivaretar lovkravet.

Skolens reviderte handlingsplan beskriver nå også plan for tiltak som er i tråd med lovkravet (s. 7). Vi gjør oppmerksom på at det i en opprømsing av plikten til å sette inn egnede tiltak ikke er tatt med at tiltakene skal evalueres (s. 12).

I egenvurderingen i RefLex har fire av åtte ansatte svart «ja» på spørsmålet om skolen lager en skriftlig plan. De resterende tre har svart «ikke aktuelt». Rektor har også svart «ja» på spørsmålet, og viser til vedlegg 5 i kommunens handlingsplan.

Under intervju ble vi fortalt av ansatte at det er laget flere aktivitetsplaner i klassen etter at foreldre har meldt om bekymringer for elevers opplevelse av skolemiljøet. Da er ikke kommunens mal blitt brukt, men en egenprodusert mal. Ansatte sier at rektor ofte er spurt om råd i sakene.

I intervju sier andre ansatte at de har laget aktivitetsplaner sammen med skolens ledelse. De mener at deltakelse av ledelsen, har sikret at planene har innholdet det den skal. Det er ansatte som sier til oss skolen har en felles mal for aktivitetsplan, mens andre sier at selv om de ikke kjenner til hvordan aktivitetsplanene skal se ut, så vet alle hvor de skal finne de aktuelle skjemaene.

Skolens ledelse sier i intervju at de lager en aktivitetsplan i alle saker, og at planen dekker lovkravet.

Som nevnt tidligere har vi fått dokumentasjon fra arbeid med skolemiljøet til sju elever. Seks av disse sakene gjelder for forrige skoleår, og alle har vært meldt til Fylkesmannen. Fylkesmannen har fattet vedtak om at aktivitetsplikten ikke har vært oppfylt i fem av disse. Den sjuende saken gjelder inneværende skoleår. I tre av de sju sakene vi har mottatt dokumentasjon i, finner vi aktivitetsplaner etter malen i kommunens plan og dermed også etter lovkravene. I to av disse planene kommer det fram hvordan tiltakene er evaluerte. En av planene viser ikke når tiltakene skal gjennomføres, hvem som er ansvarlig for gjennomføring av tiltakene og heller ikke når tiltakene skal evalueres

Fylkesmannens vurdering

Fylkesmannen er av den oppfatning at kommunens og skolens handlingsplaner og mal for aktivitetsplan danner et godt utgangspunkt for at skolen kan lage skriftlige planer som er i tråd med kravene i § 9 A-4 sjette ledd.

I vår undersøkelse av temaet, kommer det fram at det er ulik praktisering av skolens arbeid med aktivitetsplanene. Dokumentasjon av plan i en sak viser at denne ikke er innenfor lovkravet. Med unntak av én aktivitetsplan har Fylkesmannen kun fått dokumentasjon av planer som har vært saker hos oss, selv om det er ansatte som sier at det lages flere planer på skolen.

Vi finner ikke grunnlag til å vurdere at skolen lager en skriftlig aktivitetsplan i tråd med kravene i opplæringsloven § 9 A-4 sjette ledd i alle saker. Dette begrunner vi med at vi ikke har fått nok dokumentasjon som sannsynliggjør det.

Lovkravet vurderes som **ikke** oppfylt.

2.2.3.2 Eleven og foreldrene som saken gjelder, skal få aktivitetsplanen fra skolen hvis de ber om det

Fylkesmannen undersøker om elevene som saken gjelder, og eventuelt foresatte, får aktivitetsplanen fra skolen dersom de ber om det. Elev og foreldre som ber om det, har rett til å se sin egen aktivitetsplan. Hvis planen inneholder opplysninger om andre elever må skolen vurdere om opplysningene er taushetsbelagte, og eventuelt unndra dem før de gir ut planen.

I de den reviderte planen for kommunen ser vi at det nå står at foreldre og elever alltid skal få aktivitetsplanen inntil saken er avsluttet (s. 21).

I egenvurderingen i RefLex har rektor svart «ja» på spørsmålet om elev/foresatte får planen hvis de ber om det. Blant andre respondenter har fire av åtte svart «ja» på samme spørsmål, mens fire har svart «ikke aktuelt».

Under intervju sier de aller fleste av ansatte at ledelsen tar seg av dette. Skolens ledelse sier til oss at det er tilfeller der elever og foreldre ikke har fått aktivitetsplanen.

I siste dokumentasjon vi har fått av en aktivitetsplan, står det at elev og foreldre har fått kopi av planen.

Fylkesmannens vurdering

Vi skal undersøke om elevene og foresatte får aktivitetsplanen fra skolen dersom de ber om det.

Det kommer nå fram i kommunens handlingsplan at elever og foreldre skal få kopi av aktivitetsplanen. Vi ser av tilsendt ny aktivitetsplan at elever og foreldre har fått den. aktivitetsplanen.

Fylkesmannen vurderer med grunnlag i dette at lovkravet er oppfylt.

2.2.3.3 Rektor skal følge opp at skolen gjennomfører tiltak i tråd med aktivitetsplanen

Fylkesmannen undersøker om rektor følger opp at skolen gjennomfører tiltak i tråd med aktivitetsplanen.

I kommunens reviderte handlingsplan står det nå i malen for aktivitetsplan at rektor eller den som rektor har ansvaret til skal følge opp gjennomføringen av tiltakene (s. 20).

I egenvurdering i RefLex har fire av åtte ansatte svart «ja» på spørsmålet om skolen alltid gjennomfører tiltakene i aktivitetsplanene slik de er beskrevet. De har gitt utfyllende kommentarer: «så langt det lar seg gjøre» og «.. Elevfravær kan være en utfordring i forhold til tiltak som er utarbeidet». Øvrige har svart «ikke aktuelt». Rektor har i sin egenvurdering svart «ja» på spørsmålet.

Ansatte gir i intervju ulike svar på spørsmålet om skolen alltid gjennomfører tiltakene i aktivitetsplanene slik de er beskrevet. Noen sier at de ikke vet, eller at de er usikre på, om skolen gjennomfører tiltak i tråd med aktivitetsplanen. Andre sier at det er kontaktlærer som følger opp tiltakene, og at rektor i varierende grad har fulgt opp sakene.

Vi har som nevnt tidligere, mottatt dokumentasjon av aktivitetsplan i tre av de sju sakene vi har fått tilsendt av skolen. Av disse tre aktivitetsplanene har vi kun mottatt dokumentasjon på plan i én sak som ikke har vært hos Fylkesmannen. Av dokumentasjonen i sakene vi har fått, ser vi at rektor eller inspektør har fulgt opp arbeidet med sakene. Rektor har fulgt opp tiltakene i de tre aktivitetsplanene vi har dokumentasjon på.

Fylkesmannens vurdering

I og med at vi kun har fått dokumentasjon av aktivitetsplan i én sak som ikke har vært meldt til Fylkesmannen, har ikke vi tilstrekkelig materiale som gir oss grunnlag til å vurdere om rektor følger opp at skolen gjennomfører tiltak i tråd med aktivitetsplanen.

Vi er usikre på i hvor stor grad rektor følger opp at skolen gjennomfører tiltakene siden ansatte svarer ulikt på spørsmålet.

Se også punkt 2.2.3.1.

Lovkravet vurderes som **ikke** oppfylt.

2.2.3.4 Rektor skal sikre at skolen innhenter tilstrekkelig informasjon om hvordan tiltakene har virket, inkludert elevens syn på hvordan tiltakene har virket, og hvilke endringer eleven ønsker

Fylkesmannen undersøker om rektor har bestemt en fremgangsmåte som sikrer at skolen alltid innhenter tilstrekkelig informasjon om hvordan tiltakene har virket, inkludert elevens syn på hvordan tiltakene har virket, og hvilke endringer eleven ønsker. Vi undersøker også om rektor følger opp at de som jobber på skolen, bruker fremgangsmåten i praksis.

I kommunens handlingsplan står det: «Skolen har plikt til å evaluere sitt arbeid i en sak, og de tiltak som er iverksatt. Evalueringen har som mål at skolen skal bli bedre, og ha fokus på å finne fram til faktorer og tiltak som har vært med på å forbedre eller gjenskape et trygt og godt skolemiljø for eleven. Alle involverte i saken må derfor delta i evalueringen» (s. 7). I vedlagte mal for aktivitetsplan er det tatt med at planen skal evalueres og at elever og foreldre skal delta i evalueringen (s. 20).

Som tidligere nevnt, har skolens handlingsplan nå med at med at tiltakene i en aktivitetsplan skal evalueres (s. 7).

I egenvurdering i RefLex har fire av åtte ansatte svart «ja» på spørsmål om skolen alltid innhenter nødvendig informasjon om hvordan tiltakene har virket, her også å spørre eleven. Øvrige har svart «ikke aktuelt». Rektor har i sin egenvurdering svart «ja» på spørsmålet.

I intervju sier én ansatt at vedkommende har erfaring med evaluering av tiltak sammen med elev, foreldre og inspektør. Andre sier at de ikke har vært med på evaluering av tiltak eller at de ikke vet - eller er usikker på - hvordan tiltakene i planen blir fulgt opp. Én ansatt sier at tiltak ikke blir evaluert.

Skolens ledelse sier til oss at evaluering av tiltakene gjøres sammen med elever og foreldre, og at én fra ledelsen alltid er med.

Fylkesmannens vurdering

Vi ser av kommunens handlingsplan med tilhørende vedlegg at det gis føringer på at skolen skal innhente informasjon om hvordan tiltakene har virket. Av dokumentasjon vi har fått i saker, ser vi at skolen har fulgt opp disse sammen med elev og foreldre.

Vi kan imidlertid ikke se at rektor har bestemt en fremgangsmåte som sikrer at skolen alltid innhenter tilstrekkelig informasjon om hvordan tiltakene har virket, inkludert elevens syn på hvordan tiltakene har virket, og hvilke endringer eleven ønsker.

Lovkravet vurderes som **ikke** oppfylt.

2.2.3.5 Rektor skal sørge for at skolen tilpasser tiltakene basert på informasjonen om hvordan tiltakene har virket og elevens syn

Fylkesmannen undersøker om rektor sørger for at skolen tilpasser tiltakene basert på informasjonen om hvordan de har virket.

I egenvurdering i RefLex har fire av åtte ansatte svart «ja» på spørsmålet om de tilpasser tiltakene basert på informasjon om hvordan tiltakene har virket og elevens syn. Øvrige ansatte svarer «ikke aktuelt» på spørsmålet. Rektor har svart «ja».

I dokumentasjon av skolens arbeid i sju saker, ser vi at skolen har fulgt opp saker i samtaler med elever og foreldre. I kun en av disse sakene ser vi at skolen har tilpasset tiltakene basert på informasjonen om hvordan tiltakene har virket og foreldrenes syn. Denne saken har vært til behandling hos Fylkesmannen.

Fylkesmannens vurdering

Vi finner det ikke sannsynliggjort at skolen tilpasser tiltakene i alle saker. Dette begrunner vi med at vi kun har fått dokumentasjon på hvordan skolen har tilpasset tiltakene i kun én aktivitetsplan, og at denne saken har vært til behandling hos oss. Videre er det bare én av de ansatte som i intervju oppgir å ha erfaringer med å evaluere tiltak (se punkt 2.2.3.4).

Lovkravet vurderes som **ikke** oppfylt.

2.2.3.6 Skolen skal informere elever og foreldre om at de kan melde saken sin til fylkesmannen dersom de mener at skolen ikke oppfyller aktivitetsplikten

Fylkesmannen undersøker om de som arbeider på skolen, informerer elever og foreldre som mener at skolen ikke oppfyller aktivitetsplikten, om at de kan melde saken sin til fylkesmannen.

Kommunens handlingsplan inneholder informasjon om at elev eller foreldre kan melde sak til Fylkesmannen dersom de mener at skolen ikke oppfyller aktivitetsplikten (s. 6 og 7). Dette er nå også presisert i malen for handlingsplan til grunnskole (s. 28). Vi registrerer at det i forslaget til rutiner for skolens systematiske arbeid for å fremme godt skolemiljø, fortsatt ikke er tatt med å informere elever og foreldre om denne retten (s. 22). I samme forslaget til rutiner, står det at det skal ligge informasjon om rettigheter og rutiner for varsling på skolens hjemmeside. Fylkesmannen kan ikke finne slik informasjon på hjemmesiden til Tanabru skole. Kommunens plan finnes på hjemmesiden til Tana kommune. Vi ser at det ikke er den reviderte planen som er lagt ut der.

Temaet om at skolen skal informere elever og foreldre om at de kan melde saken sin til fylkesmannen, er nå tatt med i skolens reviderte handlingsplan (s. 5).

I RefLex svarer rektor og fire av åtte ansatte bekreftende på at de informerer elever og foreldre. Rektor og én av de ansatte skriver at det blir gjort på foreldremøter og i FAU. Øvrige ansatte svarer «ikke aktuelt».

I intervju sier ansatte at det gis informasjon om dette i alle foreldremøter, i elevråd og i skriv til alle hjem. Videre sier ansatte at de forteller dette til elevene i klassene, og at det er plakater om det på skolen.

Skolens ledelse sier at de har informert alle elever på ungdomsskolen om denne retten, og at kontaktlærerne har ansvar for å orientere elevene på små- og mellomtrinnet.

Noen av elevene vi har intervjuet sier at temaet er tatt opp i klassen. Andre elever sier at noen få vet det, men langt fra alle. Elevrådet sier at denne retten ikke har vært tatt opp i elevrådet.

Fylkesmannen kan ikke se informasjon om retten til å melde sak til fylkesmannen i klasserommene eller all-arenaene vi var i.

Fylkesmannens vurdering

I og med at det står i kommunens handlingsplan om retten til å melde sak til Fylkesmannen, at planen er å finne på kommunens hjemmeside og at det kommer klart fram at dette er tema på foreldremøter, finner vi at skolen informerer elever og foreldre om at de kan melde saken sin til fylkesmannen.

Lovkravet vurderes som oppfylt.

2.3 Våre konklusjoner

Plikten til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø:

1. Alle som jobber på skolen, har kunnskap om at det er elevens subjektive opplevelse som avgjør om eleven har et trygt og godt skolemiljø.
2. Rektor sikrer ikke at alle som jobber på skolen, følger med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø, og at de følger spesielt godt med på elever som kan være særskilt sårbare.
3. Rektor sørger ikke for at alle som jobber på skolen, griper inn mot krenkelser som for eksempel utestenging, isolering, baksnakking, mobbing, vold, diskriminering og trakassering, dersom det er mulig.
4. Rektor sikrer ikke at alle som jobber på skolen, varsler rektor ved mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø.
5. Rektor sikrer ikke at alle som jobber på skolen, varsler rektor så raskt som saken tilsier.
6. Rektor varsler skoleeier i alvorlige tilfeller, inkludert tilfeller der skolen ikke har klart å løse en sak.
7. Rektor sikrer at skolen undersøker saken når rektor mottar varsel fra en som jobber ved skolen, eller en elev sier fra om at skolemiljøet ikke er trygt og godt.
8. Rektor sikrer at saken undersøkes snarest.
9. Rektor sikrer at eleven får uttale seg om hva som skal være innholdet i aktivitetsplanen.
10. Rektor sikrer ikke at skolen setter inn egnede tiltak dersom en elevs rett til et trygt og godt skolemiljø ikke er oppfylt.

Plikten til å straks varsle, undersøke og sette inn tiltak dersom en som jobber på skolen, krenker en eller flere elever:

11. Rektor sikrer at alle som jobber på skolen, varsler rektor straks ved mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever, eller at de varsler direkte til skoleeier dersom mistanken gjelder en i skoleledelsen.
12. Rektor sikrer ikke at alle som jobber på skolen varsler rektor eller skoleeier straks.
13. Rektor varsler skoleeier straks dersom det er mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever.
14. Rektor sikrer at skolen undersøker saken ved mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever.
15. Rektor sikrer at skolen straks undersøker saken ved mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever.

Plikten til å gjennomføre, evaluere og tilpasse tiltak:

16. Skolen lager ikke en skriftlig plan i tråd med kravene i § 9 A-4 sjette ledd når skolen skal sette inn tiltak i en sak.
17. Elevene og foreldrene saken gjelder, får aktivitetsplanen fra skolen når de ber om det.
18. Rektor følger ikke opp at skolen gjennomfører tiltak i tråd med aktivitetsplanen.
19. Rektor sikrer ikke at skolen innhenter tilstrekkelig informasjon om hvordan tiltakene har virket, inkludert elevens syn på hvordan tiltakene har virket, og hvilke endringer eleven ønsker.
20. Rektor sørger ikke for at skolen tilpasser tiltakene basert på informasjonen om hvordan tiltakene har virket og elevens syn.
21. Skolen informerer elever og foreldre som mener at skolen ikke oppfyller aktivitetsplikten, om at de kan melde saken sin til fylkesmannen.

3. Skoleeier skal ha et forsvarlig system for å vurdere og følge opp at skolen oppfyller aktivitetsplikten.

3.1 Rettslige krav

Som skoleeier skal Tana kommune ha et forsvarlig system for å vurdere om skolene oppfyller kravene i regelverket og for å følge opp resultatene fra disse vurderingene, jf. opplæringsloven § 13-10 andre ledd.

Kravene til et forsvarlig system innebærer at Tana kommune som skoleeier må innhente informasjon om hvordan skolene ivaretar aktivitetsplikten.

Informasjonen som innhentes må være relevant og tilstrekkelig til å kunne gi skoleeier et riktig bilde av hva som er skolenes praksis. For å få et riktig bilde, er det som regel nødvendig at skoleeier baserer seg på informasjon fra flere kilder. Skoleeier skal alltid innhente informasjon om elevenes synspunkter, jf. barnekonvensjonen artikkel 12.

For at systemet skal være forsvarlig, må informasjon om skolenes praksis innhentes og vurderes jevnlig. Samtidig må systemet være fleksibelt, slik at skoleeier har anledning til å innhente og vurdere informasjon når risikoen tilsier det. Hva som er ofte nok og hvor inngående skolenes praksis må undersøkes, vil variere ut fra kjennskapen til skolene. Sannsynligheten for brudd på regelverket og hvor alvorlige konsekvensene kan være for elevene, har også betydning for hvor ofte og inngående skoleeier må undersøke skolenes praksis. Hvis brudd på regelverket kan foregå over lang tid uten å bli avdekket, er ikke systemet forsvarlig.

Skoleeier må bruke informasjonen de har innhentet om skolenes praksis til å vurdere om skolene oppfyller kravene i regelverket. For å kunne vurdere dette må skoleeier ha overordnet kjennskap til hvilke krav som følger av regelverket og hva som skal til for å oppfylle dem.

Hvis skoleeier avdekker at skolenes praksis ikke er i samsvar med regelverket, må skoleeier sørge for at skolene endrer praksis. For at systemet skal være forsvarlig, må skoleeier være kjent med hva som er passende rettetiltak og være i stand til å gjennomføre disse tiltakene. Samtidig må systemet være fleksibelt, slik at skoleeier kan tilpasse hvordan skolene følges opp ut fra en risikovurdering. Hvis brudd på regelverket kan foregå over lang tid uten å bli rettet, er ikke systemet forsvarlig.

3.2 Våre undersøkelser og vurderinger

3.2.1 Skolens aktivitetsplikt for å sikre at elevene har et trygt og godt skolemiljø

3.2.1.1 Skoleeieren skal skaffe seg informasjon om hvordan skolene oppfyller aktivitetsplikten

Fylkesmannen undersøker om skoleeieren skaffer seg relevant og tilstrekkelig informasjon om

- a) hvordan skolene oppfyller plikten til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø

- b) hvordan skolene oppfyller plikten til straks å varsle, undersøke og sette inn tiltak dersom en som jobber på skolen krenker en eller flere elever
- c) hvordan skolene oppfyller plikten til å gjennomføre, evaluere og tilpasse tiltak
- d) hvordan elevene opplever at skolene ivaretar aktivitetsplikten

Til punkt a ovenfor:

Skoleeier har i RefLex svart «ja» på spørsmålet om de innhenter informasjon om hvordan skolene ivaretar plikten til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Skoleeier begrunner svaret med at de innhenter informasjon i rektormøter der de har egen sak som heter «runden og internkontroll» og fra kvalitetskontrollen www.13.10.no. Videre oppgis det at de henter informasjon fra skolens handlingsplan «Handlingsplan elevenes psykososiale skolemiljø», fra skolens ordensreglement og brukerundersøkelser som elevundersøkelse, Ungdata undersøkelse og foreldreundersøkelse.

Til punkt b ovenfor:

Skoleeier har også svart «ja» på spørsmålet om de innhenter informasjon om hvordan skolene ivaretar plikten til straks varsle, undersøke og sette inn tiltak dersom en på skolen krenker en eller flere elever. Her begrunner skoleeier svaret med at de innhenter informasjon ved at rektor er pliktig til å melde fra til skoleeier dersom en som jobber på skolen krenker en eller flere elever. Skoleeier viser videre til vedlegg 3 «Meldeskjema – ansatte» i kommunens handlingsplan. Skoleeier oppgir at temaet også blir tatt opp på rektormøtene.

Til punkt c ovenfor:

Skoleeier svarer «ja» på spørsmålet om de innhenter informasjon om hvordan skolene ivaretar plikten til å gjennomføre, evaluere og tilpasse tiltak. I tillegg til de begrunnelsene som er gitt til for svarene ovenfor, viser skoleeier til vedlegg 4 «Når krenkelser er avdekket» i kommunens handlingsplan.

Til punkt d ovenfor:

Skoleeier svarer «ja» også på spørsmålet om de skaffer seg relevant og tilstrekkelig informasjon om hvordan elevene opplever at skolene ivaretar aktivitetsplikten. Her oppgir skoleeier at slik informasjon hentes når de behandler elevundersøkelsen i rektormøte og i møter i Hovedutvalg for omsorg, oppvekst og kultur og i kommunestyret. Videre viser skoleeier til at temaet blir fulgt opp i behandlingen av den årlige tilstandsrapporten for grunnskolen og i arbeidet med «Felles utviklingsplan for Tanaskolen».

I intervju sier skoleeier at skolene skal legge inn skolemiljøsaker i ePhorte og sette ham som kopimottaker. På denne måten får skoleeier oversikt over og tilgang til aktivitetsplaner som skolene lager, slik at de kan sjekke om planene er innenfor kravene. Skoleeier sier videre at han er blitt orientert av rektor om at det har vært mistanke eller kjennskap til at det er voksne på skolen som krenker. Han sier at det er drøftet i rektormøte hva som er alvorlige hendelser, at det er gitt føringer på hva alvorlige hendelse er og at han skal ha meldinger om slike tilfeller. Skoleeier sier at han ut ifra dokumentasjonen i ePhorte følger opp at tiltakene blir gjennomførte, evaluerte og tilpasset. Han sier videre at han ut av denne dokumentasjon, kan se om elevens stemme blir hørt.

I intervju sier skolens ledelse at skoleeier innhenter informasjon på hvert rektormøter i «Rektorrunden». Ledelsen sier videre at skoleeier følger med i kvalitetskontrollen www.1310.no, men sier at det burde være en form for rapportering utover dette.

I sin tilbakemelding til oss på foreløpig rapport, presiserer skoleeier at rektor skal arkivere meldeskjemaer, skjema for oppfølgingen av saker og aktivitetsplaner i ePhorte med orientering til skoleeier. Fylkesmannen ser i kommunens reviderte handlingsplan, at det nå er gitt føringer i de aktuelle malene på dette. Videre oppgir skoleeier i skolene skal dokumentere i www.1310.no rutiner for den enkelte skoles systematiske arbeid for å fremme et trygt og godt skolemiljø.

I sin tilbakemelding på foreløpig rapport, skriver skoleeier at det nå skal innhentes informasjon om hvordan skolene involverer elevrådet, FAU og skolemiljøutvalget i arbeidet med skolemiljøet, her også å innhente rådets og utvalgenes syn på hvordan skolen følger opp aktivitetsplikten. Dette sikres ved disse gjøremålene er lagt inn i www.1310.no med frist 15.12 og 16.06. Skoleeier dokumenter disse gjøremålene for oss ved skjermdump.

Hovedutvalg for omsorg, oppvekst og kultur har i møte 11.09.2018 fattet vedtak om at det skal stå «krenkede» istedenfor «offer» i kommunens handlingsplan. Dette har vært fulgt opp i kommunens plan, men ikke i skolens plan. Vi ser nå at dette i all hovedsak er rettet opp i skolens plan.

Skoleeier viste tidligere til skolens handlingsplan når det gjelder informasjonsinnhenting. Planen viste til gammel lov, men vi fikk ingen informasjon om - eller forståelse av - at skoleeier hadde fanget opp dette. Videre merket vi oss at skolens plan ikke hadde med når tiltakene skal evalueres. Vi ser i at dette nå er rettet opp i den reviderte planen for skolen.

Fylkesmannens vurdering

Vi ser av kommunens handlingsplan for elevenes psykososiale skolemiljø, at skoleeier har gitt føringer for hvordan skolene i kommunen skal arbeide for å oppfylle aktivitetsplikten på flere områder. I planen er lovkravene beskrevet, og det er oppgis hvordan den enkelte ansatte og skolen skal opptre for å følge delpliktene om å varsle, undersøke og lage aktivitetsplan. Vi kan nå se av vedleggene i kommunens reviderte handlingsplan, at rutinene beskriver hvordan skoleeieren kan skaffe seg informasjon om skolens arbeid med aktivitetsplikten.

Elevundersøkelse blir oppgitt som en informasjonskanal til skoleeier. Vi ser at resultatet av elevundersøkelsen er fulgt opp i «Felles utviklingsplan for Tanaskolen», og registrere at den drøftes i rektormøte. Vi vurderer at elevundersøkelsen kan gi god informasjon om hvordan elevene generelt opplever skolemiljøet, men ikke konkret når det gjelder skolens arbeid med aktivitetsplikten.

Rektormøter blir trukket frem som en metode for å innhente informasjon. Vi forstår ut ifra RefLex-svar og intervju, at «Runden» er fast sak i møtene, og at skolemiljø saker kan tas opp der. Vi har imidlertid ikke mottatt dokumentasjon på dette, og kan derfor ikke se hvordan det bidrar at skoleeier får tilstrekkelig informasjon om skolens arbeid.

At skolene legger skolemiljø saker med aktivitetsplaner i kommunens saksbehandlingssystem, kan bidra til at skoleeier skaffer seg relevant informasjon om hvordan skolene arbeider med aktivitetsplikten.

Skoleeier viser videre til at de henter informasjon om hvordan skolene oppfyller aktivitetsplikten gjennom foreldreundersøkelse. Vi har ingen informasjon om – eller dokumentasjon på – slik undersøkelse.

Vi ser at skoleeier nå har et system som setter de i stand til å skaffe seg tilstrekkelig og relevant informasjon om hvordan skolene oppfyller aktivitetsplikten og hvordan elevene opplever at skolen ivaretar aktivitetsplikten. Dette begrunner vi med at metodene for innhenting av slik informasjon, er utvidet ved at skolene skal rapportere to ganger årlig på hvordan elevrådet, FAU og skolemiljøutvalget mener at skolen oppfyller aktivitetsplikten.

Lovkravet vurderes som oppfylt.

3.2.1.2 Skoleeieren skal bruke denne informasjonen til å vurdere om skolene sitt arbeid er i samsvar med regelverket og sørge for at skolene endrer praksis dersom det er nødvendig

Fylkesmannen undersøker om skoleeieren bruker informasjonen om hvordan skolene arbeider, til å vurdere om aktivitetsplikten er oppfylt. Dette innebærer at skoleeier må ha riktig forståelse av kravene. Videre undersøker vi om skoleeieren sørger for at skolene endrer praksis hvis aktivitetsplikten ikke er oppfylt.

I egenvurderingen i RefLex har skoleeier svart at de kjenner til de ulike delene av aktivitetsplikten, og hva som skal til for å oppfylle den. Skoleeier viser til mal for aktivitetsplan i kommunens handlingsplan for elevenes psykososiale skolemiljø.

I intervju sier skoleeier at de har tilgang til alle skolemiljø saker på skolene gjennom kommunens saksbehandlingssystem.

Rektor og skoleeier svarer i RefLex og i intervju at de bruker informasjonen de får om hvordan skolene oppfyller aktivitetsplikten til å vurdere skolens praksis. De viser at skolene følger kommunens handlingsplan, at praksis drøftes i rektormøter og at erfaringer blir fulgt opp i det videre arbeidet med handlingsplanene og utviklingsplanen.

Skoleeier svarer bekreftende i RefLex at de sørger for at skolene endrer praksis dersom aktivitetsplikten ikke er oppfylt. Skoleeier skriver samtidig i at de ikke har vært i en situasjon der de har vurdert at skole må endre praksis.

Fylkesmannens vurdering

Kommunens handlingsplan for elevenes psykososiale skolemiljø viser at skoleeier overordnet har kjennskap til hva som følger av aktivitetsplikten. Det er positivt at kommunen har laget en felles plan for grunnskolene.

Skoleledelsens og skoleeiers tilbakemeldinger tyder på at skoleeier aktivt vurderer informasjon de mottar om skolens regeletterlevelse, og vi ser at erfaringer med skolemiljøet følges opp i arbeidet med revidering av skolens handlingsplan for elevenes psykososiale skolemiljø og i felles utviklingsplan for Tanaskolen.

Fylkesmannen har funnet ut at skolen ikke oppfyller lovkravene til flere av delpliktene i aktivitetsplikten. Skoleeier sier i intervju at de ikke har vært i en situasjon der de har vurdert at

skole må endre praksis. Videre sier elevene at de ikke har blitt hørt eller involvert i skolens arbeid med aktivitetsplikten utover i enkeltsaker.

Med grunnlag i dette finner vi det ikke sannsynliggjort at skoleeier følger opp praksisendring knyttet til oppfyllelse av aktivitetsplikten.

Lovkravet vurderes som **ikke** oppfylt.

3.2.1.3 Skoleeiers system skal som helhet være forsvarlig

Fylkesmannen undersøker om systemet som helhet er forsvarlig til å avdekke og følge opp brudd på regelverket. Vi vurderer bare om systemet er forsvarlig innenfor de temaer tilsynet omhandler.

Skoleeier svarer «ja» i RefLex på spørsmål om systemet er slik at de iverksetter tiltak når aktivitetsplikten ikke er oppfylt. Skoleeier gir som utfyllende svar «Skoleeier har tett oppfølging av skolene som har aktivitetsplikt. Dersom det er behov for rettetiltak, så iverksettes det».

I intervju opplyste skoleeier at skoleeiers system ikke avdekker systemfeil i forhold til oppfølging av skolens aktivitetsplikt.

Skoleeier har dokumentert at de nå har lagt inn nye gjøremål for skolene i www.1310.no der det skal rapporteres på hvordan råd og utvalg blir involvert i skolenes arbeid med skolemiljøet og hvordan de opplever at skolen følger opp aktivitetsplikten. Vi har imidlertid ingen dokumentasjon på hvordan skoleeier følger opp disse rapporteringene.

Vi viser også til funn overfor i punkt 3.2.1.2.

Fylkesmannens vurdering

Fylkesmannen har ikke fått tilstrekkelig informasjon om hvordan skoleeiers systemet som helhet er forsvarlig til å avdekke og følge opp brudd på aktuelt regelverk. Vi har derfor ikke grunnlag til å vurdere at skoleeiers system som helhet på dette området er forsvarlig.

Lovkravet vurderes som **ikke** oppfylt.

3.3 Våre konklusjoner

1. Skoleeier skaffer seg informasjon om aktivitetsplikten og om hvordan elevene opplever at skolene ivaretar aktivitetsplikten.
2. Skoleeier bruker ikke informasjonen til å vurdere om skolene sitt arbeid er i samsvar med regelverket og sørger for at skolene endrer praksis dersom det er nødvendig.
3. Skoleeiers system er som helhet ikke forsvarlig.

4. Skoleeier skal ha et forsvarlig system for å vurdere og følge opp at skolen informerer og involverer elever og foreldre

4.1 Rettslige krav

Kravet til et forsvarlig system innebærer blant annet at skoleeier må innhente informasjon om hvordan skolene ivaretar kravene til å informere og involvere elever og foreldre i arbeidet med skolemiljøet. Se for øvrig kapittel 3 jf. punkt 3.1 ovenfor for utfyllende beskrivelse av de rettslige krav.

4.2 Våre undersøkelser

4.2.1 Skoleeieren skal skaffe seg informasjon om hvordan skolene informerer og involverer elever og foreldre i arbeidet for et trygt og godt skolemiljø, inkludert elevenes syn på dette

Fylkesmannen undersøker om skoleeieren skaffer seg relevant og tilstrekkelig informasjon om hvordan skolene informerer og involverer elever og foreldre og elevenes syn på dette.

I intervju med skolens ledelse sier rektor at hun blant annet skal rapportere om hvordan elever og foreldre blir informert og involvert i arbeidet med skolemiljøet. Dette skal gjøres via systemet www.13.10.no. Det skal videre rapporteres om det har vært møter i samarbeidsutvalg eller FAU. Rektor sa imidlertid i intervjuet, at hun ikke har rapportert på disse nevnte tingene fra Tanabru skole, og at skoleeier ikke har tatt kontakt med skolen for å følge opp manglende rapportering.

Skoleeier sa i intervju at skolene skal registrere i 13.10.no om skolens arbeid med å informere og involverer elever og foreldre. På spørsmål fra oss om han kjenner til om det ved Tanabru skole har vært gjennomført møter i elevråd, FAU, skolemiljøutvalg eller samarbeidsutvalg, svarer han at det ikke er fanget opp. Når vi spurte skoleeier om de innhenter informasjon om hvordan elevene opplever at skolene informerer og involverer elevene i arbeidet med skolemiljøet, svarte han «nei».

I intervju sier elevene at de ikke opplever å bli informert eller involvert i skolens arbeid med aktivitetsplikten utover enkeltsaker.

Av dokumentasjon av vi har fått, ser vi at det i skoleårene 2016-17, 2017-18 og 2018-19 har vært gjennomført åtte elevrådsmøter. Av referatene fra disse møtene ser vi at elevenes psykososiale skolemiljø har vært tema i tre av møtene. I ett av disse kommer det fram at rektor eller inspektør skal følge opp det som kom opp i møtet. I de to andre tilfellene kommer det kun fram av referatene at saken er tatt opp av elever. Av dokumentasjonen av elevrådsmøter inneværende skoleår, ser vi at det har vært gjennomført ett møte fram til 08.09.2019. I dette møtet blir det gitt tilbakemelding fra elever om at bråk i klasser må tas på alvor av lærerne. Av referatet ser vi at saken blir fulgt opp videre på skolen.

Vi har fått dokumentasjon av ett samarbeidsutvalgsmøte i hvert av skoleårene 2016-17, 2017-18 og 2018-19. Vi ser at skolemiljøet har vært tema i ett av disse møtene. Da ble elevundersøkelsen behandlet.

Vi har ikke fått dokumentasjon av møter i FAU eller skolemiljøutvalg på Tanabru skole.

Som nevnt i punkt 3.2.1.1, har skoleeier nå et system i ePhorte for hvordan de skal skaffe seg informasjon om hvordan skolene informerer og involverer elever og foreldre i arbeidet for et trygt og godt skolemiljø, inkludert elevenes syn på dette.

Fylkesmannens vurdering

Skoleeier nå har et system for hvordan de skal skaffe seg informasjon om hvordan skolene informerer og involverer elever og foreldre i arbeidet for et trygt og godt skolemiljø, inkludert elevenes syn på dette. Vi finner det derfor sannsynliggjort at informasjonstilfanget til sammen er av en slik art at skoleeieren kan skaffe seg tilstrekkelig informasjon på området.

Lovkravet vurderes som oppfylt.

4.2.2 Skoleeieren skal bruke denne informasjonen til å vurdere om skolens sitt arbeid er i samsvar med regelverket og sørge for at skolene endrer praksis dersom det er nødvendig

Fylkesmannen undersøker om skoleeieren bruker informasjonen om hvordan skolene arbeider, til å vurdere skolens praksis opp mot regelverket.

I intervju viser skoleeier til systemet www.13.10.no. I intervju kom det fram at skoleeier ikke fanger opp alt som blir registrert i systemet. Ifølge skoleeier fungerer systemet www.13.10.no, men at det ikke kom fram her at utvalgene ved skolene ikke har vært informert. Skoleeier mente videre, at siden de ikke har fått slik informasjon, så kan de heller ikke følge opp dette.

Fylkesmannens vurdering

På grunn av skoleeiers tilbakemelding om manglende informasjon, herunder også manglende vurdering av om skolene arbeider er i samsvar med regelverket, vurderer vi at lovkravet ikke er oppfylt. Vi registrerer videre at skoleeier oppgir at de ikke har hatt situasjoner der skolene har måtte endre praksis.

Selv om skoleeier nå har utvidet systemet for informasjonsinnhenting fra skolen om hvordan de involverer råd og utvalg i arbeidet med skolemiljøet, her også å innhente informasjon om deres syn på skolens arbeid, finner vi ikke å ha grunnlag nok til å vurdere om dette gjør at skoleeier faktisk vurderer skolens praksis opp mot regelverket.

Lovkravet vurderes som **ikke** oppfylt.

4.2.3 Skoleeiers system skal som helhet være forsvarlig

Som følge av funnene presentert i punktet ovenfor, finner vi ikke at skoleeiers system som helhet forsvarlig.

Lovkravet vurderes som **ikke** oppfylt.

4.3 Våre konklusjoner

1. Skoleeier skaffer seg informasjon om hvordan skolene oppfyller plikten til å informere og involvere elever og foreldre i arbeidet for et trygt og godt skolemiljø, inkludert elevenes syn på dette

2. Skoleeier bruker ikke denne informasjonen til å vurdere om skolenes sitt arbeid er i samsvar med regelverket og sørger ikke for at skolene endrer praksis dersom det er nødvendig
3. Skoleeier system er som helhet ikke forsvarlig

5. Frist for retting av lovbrudd

Fylkesmannen har i rapportens kapittel 2.3, 3.3 og 4.3 konstatert lovbrudd. Det betyr at vi mener dere ikke oppfyller regelverket på alle områder. Vi gir dere frist til å rette lovbruddene, jf. kommuneloven § 60 d.

Med bakgrunn i den spesielle situasjonen skolen og kommunen er i som følge av koronapandemien, ber vi ikke om tilbakemelding innen en gitt dato. Tana kommune skal innen 30 dager etter at skolen har gjeninnført ordinær drift, sende Fylkesmannen en erklæring om at forholdene er rettet og en redegjørelse for hvordan lovbruddene er rettet.

Hvis dere ikke har rettet lovbruddene innen rettefristen, vil vi vedta pålegg om retting. Et pålegg om retting er et enkeltvedtak som kan påklages, jf. Forvaltningsloven kapittel VI.

Følgende pålegg er aktuelle å vedta etter fristens utløp:

Skolens aktivitetsplikt for å sikre at elevene har et trygt og godt skolemiljø

1. *Tana kommune må sørge for at Tanabru skole oppfyller plikten til å følge med, gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, jf. opplæringsloven § 9 A-2, 9 A-3 og 9 A-4.*

Kommunen må i den forbindelse se til at skolen:

- 1.1. sikrer at alle som jobber på skolen, følger med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø, og at de følger spesielt godt med på elever som kan være særskilt sårbare
 - 1.2. sørger for at alle som jobber på skolen, griper inn mot krenkelser som for eksempel utestenging, isolering, baksnakking, mobbing, vold, diskriminering og trakassering, dersom det er mulig
 - 1.3. sikrer at alle som jobber på skolen, varsler rektor dersom de har mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø
 - 1.4. sikrer at alle som jobber på skolen, varsler rektor som raskt som saken tilsier
 - 1.5. sikrer at skolen setter inn egnede tiltak dersom en elevs rett til et trygt og godt skolemiljø ikke er oppfylt
2. *Tana kommune må sørge for at Tanabru skole oppfyller plikten til å straks varsle, undersøke og sette inn tiltak dersom en som jobber på skolen, krenker en eller flere elever, jf. opplæringsloven §§ 9 A-3, 9 A-4 og 9 A-5.*

Kommunen må i den forbindelse se til at skolen:

- 2.1. sikrer at alle som jobber på skolen, varsler rektor eller skoleeier straks
3. *Tana kommune må sørge for at Tanabru skole gjennomfører, evaluerer og tilpasser tiltak, jf. opplæringsloven §§ 9 A-3, 9 A-4 og 9 A-9 og forvaltningsloven § 11.*

Kommunen må i den forbindelse se til at skolen:

- 3.1. skolen lager en skriftlig plan i tråd med kravene i § 9 A-4 sjette ledd når skolen skal sette inn tiltak i en sak
- 3.2. skolen følger opp at skolen gjennomfører tiltak i tråd med aktivitetsplanen
- 3.3. skolen innhenter tilstrekkelig informasjon om hvordan tiltakene har virket, inkludert elevens syn på hvordan tiltakene har virket, og hvilke endringer eleven ønsker
- 3.4. skolen tilpasser tiltakene basert på informasjonen om hvordan tiltakene har virket, og elevens syn

Skoleeiers forsvarlige system: Skolens aktivitetsplikt for å sikre at elevene har et trygt og godt skolemiljø

4. *Tana kommune må sørge for å ha et forsvarlig system for å vurdere og følge opp at skolene oppfyller aktivitetsplikten, jf. opplæringsloven § 13-10 andre ledd.*

Kommunen må i den forbindelse se til at de:

- 4.1. bruker denne informasjonen til å vurdere om skolene sitt arbeid er i samsvar med regelverket og sørge for at skolene endrer praksis dersom det er nødvendig
- 4.2. har et system som helhet er forsvarlig

Skoleeiers forsvarlige system: Skolens plikt til å informere og involverer elever og foreldre

5. *Tana kommune må sørge for å ha et forsvarlig system for å følge opp at skolene oppfyller plikten til å informere og involvere elever og foreldre, jf. opplæringsloven § 13.10 andre ledd.*

Kommunen må i den forbindelse se til at de:

- 5.1. bruker informasjonen til å vurdere om skolen sitt arbeid er i samsvar med regelverket og sørger for at skolen endrer praksis hvis det er nødvendig
- 5.2. har et system som helhetlig er forsvarlig

Dere har rett til innsyn i sakens dokumenter, jf. forvaltningsloven § 18.

Dato: 28.03.2020

Jan Salmi
tilsynsleder/ seniorrådgiver

Vedlegg: Liste over dokumentasjon

Vedlegg: Liste over dokumentasjon

- Egenvurderinger i RefLex gjennomført av skoleeier, skoleledelse, lærere og andre ansatte – til sammen 10
- Dokumentasjon fra skolens arbeid med aktivitetsplikten til 6 elever
- Kommunens handlingsplan «Elevene sitt psykososiale skolemiljø i grunnskolen i Deanu gielda – Tana kommune»
- Tanabru skoles handlingsplan «Elevenes psykososiale skolemiljø – Tanabru skole»
- «Felles utviklingsplan for Tanaskolen»
- «Tilstandsrapport for grunnskolen i Tana kommune 2019»
- Organisasjonskart for Tanabru skole
- Ordensreglement for elevene i grunnskolen i Tana kommune
- Dokumentasjon fra møter i elevrådet
- Dokumentasjon fra møter i samarbeidsutvalget
- Protokoller fra møter i Hovedutvalg for omsorg, oppvekt og kultur; sakene 59/18, 33/19
- Saksframlegg til møte i Hovedutvalg for omsorg, oppvekt og kultur; sakene 33/19, 11/19 og 21/19

Det ble holdt stedlig tilsyn 08. og 09.10.2019 der det ble gjennomført

- Intervjuer med:
 - Skoleeier
 - Rektor og inspektør/tidligere fungerende rektor
 - 3 grupper med elever, i alt 9 elever
 - 6 lærere, individuelt
 - 2 andre ansatte, i gruppe
- Samtaler med elever og voksne i friminutt
- Observasjoner i friminutt

Fra skolen etter foreløpig rapport:

- Referat fra personalmøte på skolen 27.11.2019
- Revidert handlingsplan «Elevenes psykososiale skolemiljø – Tanabru skole»
- Revidert meldeskjema for ansatte
- Revidert mal for aktivitetsplan
- Dokumentasjon på varsling og aktivitetsplan i en elevsak

Fra skoleeier etter foreløpig rapport:

- Revidert handlingsplan «Elevene sitt psykososiale skolemiljø i grunnskolen i Deanu gielda – Tana kommune»
- Dokumentasjon på tre nye gjøremål i www.1310.no